

**СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ОМЕЛЬЯНЕНКО ЄВГЕНІЯ ПЕТРІВНА

Прим. № ____
УДК 349.2

ДИСЕРТАЦІЯ

на тему:

**«ФОРМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ
ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ»**

12.00.05 – трудове право;
право соціального забезпечення

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Є.П. Омеляненко.

Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент
ТАТАРЕНКО Галина Вікторівна

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Омельяненко Є.П. Форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.05 – трудове право; право соціального забезпечення. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2023.

Дисертаційне дослідження присвячене розкриттю змісту і особливостей форм соціального захисту працівників органів прокуратури України, окресленню проблематики правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України, формулюванню конкретних пропозицій щодо вирішення цих проблем.

Соціальний захист працівників органів прокуратури України розкривається в якості передбаченого чинним законодавством комплексу обґрунтованих, своєчасних і невідкладних заходів, для яких характерним є те, що вони: поширюються на певне коло працездатних осіб, які реалізували своє право на працю в органах прокуратури (державні службовці без статусу прокурора; прокурори; працівників органів прокуратури, які виконують функції з обслуговування); є раціональною діяльністю держави і суспільства стосовно таких працівників (сприяє забезпеченню незалежності прокурорів, відносної самостійності державних службовців органів прокуратури, престижності держслужби та ін.); виконують певну мету (всебічне забезпечення державою належного стану соціальної безпеки працівників органів прокуратури, яким загрожують соціальні ризики) й спрямовуються на реалізацію комплексу похідних від мети завдань; охоплює загальний рівень соціального захисту громадян, спеціальний рівень соціального захисту (впливає з комплексного статусу працівника органу прокуратури), особливий рівень соціального захисту,

що охоплює окремі категорії працівників органів прокуратури (жінок, осіб з інвалідністю, осіб передпенсійного віку та ін.).

Окрема увага приділяється визначенню концептуальних (мета, завдання, функції) і нормативно-правових засад соціального захисту (відповідні норми законодавчих актів соціального права, адміністративного права; підзаконних актів, які містять норми соціального права і стосуються соціального захисту професійних публічних службовців і прокурорів), а також принципів (загальноправові, спеціальні та особливі принципи) такого виду захисту працівників органів прокуратури.

У роботі вперше визначено зміст та особливості форм соціального захисту працівників органів прокуратури України як узгоджених із принципами права та передбачених законодавством стереотипізованих моделей активної та цілеспрямованої діяльності суб'єктів, уповноважених забезпечувати належний рівень соціальної безпеки працівників органів прокуратури. Доводиться, що для цих форм соціального захисту характерним є те, що вони: окреслюють об'єктивний (фактичний) стан діяльності із забезпечення належного рівня соціальної безпеки таких працівників; є цілісними юридичними конструкціями, які узгоджені між собою; є відносно сталим об'єктивним елементом практичної дійсності; являють собою системну юридичну конструкцію, яка складається із елементів, що є відносно самостійними та універсальними.

Зауважується, що матеріальна форма соціального захисту працівників органів прокуратури України складає собою систему, котрою охоплено конкретні вияви такого забезпечення: надбавки, доплати, компенсації та премії. Наголошується, що на сьогоднішній день матеріальне забезпечення прокурорів в цілому характеризується порушенням вимог принципу юридичної визначеності, а також суперечить вимогам, окресленим у ч. 1 ст. 81 Закону України «Про прокуратуру» 2014 року, що є проблемою, яку не вирішує також проєкт Закону

України 2020 року № 3854. Вирішення цих проблем повинно ґрунтуватись на комплексному підході, застосування якого вимагає щонайперше закріплення в Законі України «Про прокуратуру» переліку додаткових елементів заробітної плати прокурора (надбавки за інтенсивність праці, за виконання особливо важливої роботи, за знання та використання в роботі іноземної мови, за почесне звання «заслужений», за науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук з відповідної спеціальності, компенсаторні доплати).

Встановлено, що пенсійна форма соціального захисту працівників органів прокуратури України не передбачає можливості отримання прокурорами спеціальних пенсій, а встановлює максимальний розмір пенсій прокурорів (при цьому законодавцем використовується протилежний підхід в процесі регулювання пенсійного забезпечення суддів, що засвідчує дискримінацію державою працівників органів прокуратури в цьому питанні). У цьому контексті обґрунтовується, що специфіка роботи в органах прокуратури та ознаки пенсійної форми соціального захисту таких працівників сукупно вказують на те, що: диференційований підхід до пенсійного забезпечення (мав місце до пенсійної реформи) автоматично не означає дискримінаційну практику в сфері пенсійного забезпечення; зрівняння всіх громадян в обсязі права на пенсійне забезпечення не свідчить про досягнення у суспільстві соціальної чи юридичної справедливості (коли такий підхід вибірково застосовується до окремого кола професійних публічних службовців).

Акцентується увага на тому, що житлово-побутова форма соціального захисту працівників органів прокуратури України на сьогоднішній день зводиться до: надання службового жилого приміщення працівникам органів прокуратури (також поліпшення відповідних житлових умов працівників прокуратури); надання матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань. Звертається увага на те, що припинення з 2019 року практики

надання безвідсоткового кредиту для житлового будівництва або придбання квартир чи індивідуальних житлових будинків знижує рівень соціальної безпеки працівників органів прокуратури (вирішення цієї проблеми пропонується шляхом прийняття урядової постанови, подібної до постанови Кабінету Міністрів України 2004 року № 182. Зауважується, що в чинній редакції Закону України «Про прокуратуру» відсутні норми, які визначали б загальні засади призначення службового жилого приміщення для заселення працівниками органів прокуратури, що слід виправити шляхом внесення відповідних змін до Закону задля виконання вимог принципу верховенства права.

Окрема увага звертається на те, що оздоровчо-рекреаційне забезпечення працівників органів прокуратури України переважно зводиться до матеріальної форми соціального захисту таких працівників, а також об'єктивується в забезпеченні безкоштовного медичного обслуговування таких працівників. Для вирішення цієї проблеми пропонується створити структурний підрозділ в органах прокуратури, який відповідатиме за забезпечення психологічного клімату в колективі та за психологічну стабільність працівників прокуратури. Також посилювати соціально-правовий потенціал оздоровчо-рекреаційного забезпечення працівників органів прокуратури України доповнення в законодавстві переліку відпусток працівників оплачуваними відпустками для поліпшення психологічного здоров'я працівника.

Узагальнюючи актуальні проблеми правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України доводиться, що сучасний стан правового регулювання соціального захисту таких працівників слід вдосконалювати у межах трьох напрямів. Перший напрям – стратегічно-концептуальний напрям, який передбачає розроблення і затвердження Стратегії забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури до 2033 року. Другий напрям – напрям європеїзації законів України шляхом розроблення і

прийняття проєкту Закону України «Про вдосконалення правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури». У цьому проєкті Закону України доцільно забезпечити юридичну визначеність всіх елементів заробітної плати прокурора, розміру окладу прокурора окружної прокуратури на поточний рік. Також у пропонованому проєкті Закону необхідно оптимізувати правове регулювання матеріально-побутової форми соціального захисту, розширивши способи забезпечення права працівників органів прокуратури на житло. Проєкт Закону України «Про вдосконалення правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури» повинен закріплювати заборони нормативного розмиття змісту поняття прожиткового мінімуму працездатних осіб, що сьогодні використовується законодавцем задля зменшення розміру посадового окладу прокурорів. Окремо пропонованим законопроектом повинно бути скасовано обмеження розміру пенсії прокурора (подібно до того, як законодавець вже скасував обмеження щомісячного довічного грошового утримання суддів). Третій напрям – напряму внесення змін до підзаконних актів у частині комплексного упорядкування правових відносин з приводу матеріального забезпечення прокурорів (з метою виконання вимог ч. 1 ст. 81 Закону України «Про прокуратуру» необхідно викласти у новій редакції постанови Кабінету Міністрів України 2012 року № 505 та 2015 року № 1090).

Ключові слова: житлово-побутова форма, матеріальна форма, оздоровчо-рекреаційний напрям, пенсійна форма, працівники органів прокуратури, соціальна безпека, соціальна держава, соціальний захист, соціальні права, трудові відносини.

SUMMARY

Omelianenko E.P. The forms of social protection for employees of the Prosecutor's Office of Ukraine. – *The qualifying scientific work on the rights of the manuscript.*

The dissertation for the degree of the candidate of legal sciences, speciality 12.00.05 – labor law; social security law. – Taras Shevchenko National University of Kyiv of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2022.

The focus of this dissertation research is to examine the content and characteristics of forms of social protection for employees in the Prosecutor's Office of Ukraine. Furthermore, it encompasses an investigation into the challenges of legally regulating these forms of protection. The research culminates in the presentation of specific recommendations aimed at addressing these challenges.

Social protection for employees of the Prosecutor's Office of Ukraine is provided in a reasonable and timely manner in accordance with the current legislation. These measures of social protection are specific to a particular group of able-bodied individuals who have exercised their right to work within the prosecutor's office, including civil servants without the status of prosecutor, prosecutors, and employees who perform maintenance functions. Furthermore, the measures of social protection can be considered rational activities carried out by the state and society for the benefit of this particular group of employees, which contribute to ensuring the independence of prosecutors, enhancing the prestige of public service, and increasing the relative autonomy of public servants within the prosecutor's office. The measures of social protection for employees of the Prosecutor's Office of Ukraine have specific goals, including providing comprehensive social security for those facing social risks. These measures are designed to address a set of tasks derived from this goal and cover both the general level of social protection for citizens and a special level of protection that

reflects the unique status of employees in the prosecutor's office. Additionally, specific categories of employees, such as women, persons with disabilities, and those of pre-retirement age, may receive a different level of social protection.

In particular, the study focuses on defining the conceptual (objectives, tasks, and functions) and regulatory framework of social protection for employees of the Prosecutor's Office of Ukraine, including relevant norms from legislative acts of social law and administrative law, as well as by-laws that establish norms of social law regulating various aspects of social protection for professional public servants and prosecutors. Furthermore, the general, special, and specific principles of this type of protection for employees of the Prosecutor's Office will also be determined.

The content and features of the forms of social protection for employees of the Prosecutor's Office of Ukraine are explored for the first time in this dissertation work. These forms are understood as expressions of the active and purposeful actions of authorized subjects (e.g. government agencies, their officials), which aim to provide a suitable level of social security for employees of the prosecutor's office, in accordance with legal principles and provisions. The forms of social protection for employees of the Prosecutor's Office of Ukraine are notable for reflecting the actual state of activities aimed at providing a suitable level of social security. These forms of protection are also characterized as integral legal structures that are mutually compatible and a stable element of practical reality. Furthermore, these forms of protection are considered a systemic legal structure, composed of relatively autonomous and comprehensive components.

The material form of social protection for employees of the Prosecutor's Office in Ukraine encompasses specific benefits such as allowances, surcharges, compensation, and bonuses. However, the existing material support for prosecutors has been found to violate the principle of legal certainty, contrary to the requirements outlined in Article 81, Part 1 of the Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office" (2014).

This issue remains unsolved in the proposed the draft Law of Ukraine (2020) No. 3854. Resolution of these issues requires an integrated approach, which necessitates the inclusion of a list of additional salary components for prosecutors in the Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office (such as allowances for the demanding nature of the work, for significant contributions, for proficiency in a foreign language, for the title of 'honorable', for holding a PhD or Doctor of Science degree in the relevant field, and for compensatory surcharges).

It has been established that the pension form of social protection for employees of the Prosecutor's Office of Ukraine lacks provision for obtaining special pensions for prosecutors, instead only setting a maximum amount of pensions. This contrasts with the approach taken by legislators in regulating pension provisions for judges, which suggests discrimination by the state against employees of the prosecutor's office in this matter. In this context, it is argued that the distinctive nature of the work in the prosecutor's office and the features of the pension form of social protection for its employees collectively suggest that: the implementation of differentiated pension provisions (prior to the comprehensive pension reform in Ukraine) does not necessarily entail discriminatory practices in the area of pension provision. Furthermore, the equalization of all citizens in terms of the right to pension benefits does not necessarily indicate the attainment of societal or legal justice (when such an approach is selectively applied to a specific group of professional public servants).

It is noted that the housing and household form of social protection for employees of the Prosecutor's Office of Ukraine currently consists of providing office accommodation for these employees and improving the living conditions in such accommodation. Additionally, material support is provided to address the societal and domestic needs of employees of the Prosecutor's Office of Ukraine. However, it is pointed out that the discontinuation of the practice of offering interest-free loans for housing construction or the purchase of apartments or individual residential buildings

in 2019 has reduced the level of social security for these employees. To address this issue, it is suggested to adopt a government resolution akin to the now-defunct Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution (2004) No. 182. It is pointed out that the current Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office" lacks provisions outlining the general principles for assigning office accommodation to prosecutors, which should be rectified by incorporating appropriate amendments to the Law to adhere to the principles of rule of law.

Specifically, when it comes to the health and leisure of employees of the Prosecutor's Office of Ukraine, the provision of such services is largely confined to material social protection, and it is also objectified in providing free medical care to such employees. In order to increase the socio-legal potential of health and recreational provision for employees of the prosecutor's office, it is proposed to create a structural unit in the prosecutor's office that will be responsible for ensuring the psychological climate in the team and the psychological stability of prosecutors. Additionally, expanding the list of types of employee vacations will strengthen the socio-legal potential of health and recreation provisions for employees of the Prosecutor's Office of Ukraine. To do this, it is necessary to supplement the list of vacations of employees of the prosecutor's office with paid holidays to improve the employee's psychological health.

Summarizing the actual problems of legal regulation of forms of social protection of employees of the Prosecutor's Office of Ukraine, it is proved that the current state of legal regulation of social protection of employees should be improved in three directions. The first of these areas is a strategic and conceptual direction, which requires the development and implementation of a comprehensive strategy for ensuring the social protection of prosecutors until 2033. The second direction is the direction of Europeanization of the laws of Ukraine through the development and adoption of the draft Law of Ukraine "On improving the legal regulation of social protection of

employees of the Prosecutor's Office.” It is recommended in this draft law to ensure the legal certainty of all elements of the prosecutor's salary, the salary of the district prosecutors for the current year. In the proposed draft Law, it is also necessary to expand the measures for guaranteeing the right to housing of employees of the Prosecutor's Office by optimizing the legal regulation of the material and household forms of social protection. The draft Law “On improving the legal regulation of social protection of employees of the Prosecutor's Office” should prohibit the normative “blurring” of the content of the concept of *living wage of able-bodied persons* (this “blurring” is used by the legislator to reduce the size of the official salary of prosecutors). Separately, the proposed bill should abolish the restrictions on the size of the prosecutor's pension (as the restrictions on the monthly lifetime salary of judges have already been abolished). The third direction for improvement is the amendment of subsidiary regulations regarding the comprehensive regulation of legal relationships regarding the material support of prosecutors. In order to comply with the requirements of Part 1 of Article 81 of the Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office," it is necessary to revise and update the Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, No. 505 of 2012 and No. 1090 of 2015, in order to provide a clear and comprehensive legal framework for the material support of prosecutors.

Keywords: employees of the Prosecutor's Office, health and recreation direction, housing and household form, labor relations, material form, pension form, social protection, social rights, social security, welfare state.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Омеляненко Є.П. Проблеми матеріальної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Юридична наука*. 2020. № 11. С. 67-72.
2. Омеляненко Є.П. Принципи соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Соціальне право*. 2021. № 3. С. 120-126.
3. Омеляненко Є.П. Особливі ознаки пенсійної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 4. С. 163-167.
4. Омеляненко Є.П. Ознаки житлово-побутової форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Соціальне право*. 2021. № 4. С. 179-185.
5. Омеляненко Є.П. Актуальні питання оздоровчо-рекреаційного забезпечення працівників органів прокуратури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. № 72. Т. 2. С. 291-295.
6. Омеляненко Є.П. Особливості правового регулювання матеріальної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Соціальне право*. 2022. № 1. С. 105-113.

Статті у наукових фахових виданнях

інших держав:

7. Омеляненко Є.П. Проблеми пенсійної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *KELM*. 2022. № 5 (49). С. 177-181.

Матеріали наукових конференцій:

1. Омеляненко Є.П. Функції соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Вересневі наукові зібрання – 2022: зб. тез доповідей учасн. XVII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 19 вересня 2022 року)*. Київ: el-conf, 2022. С. 112-116.

2. Омеляненко Є.П. Поняття та ознаки працівників органів прокуратури як об'єкта соціального захисту. *Наука, технології, інновації: світові тенденції та регіональний аспект*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 23-24 вересня 2022 року). Одеса: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2022. С. 90-93.

3. Омеляненко Є.П. Напрями житлово-побутової форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Проблеми та перспективи розвитку української науки*: зб. тез доповідей учасн. XIX Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Чернівці, 14 жовтня 2022 року). Київ: el-conf, 2022. С. 103-106.

4. Омеляненко Є.П. Матеріальна форма соціального захисту працівників органів прокуратури в Чеській Республіці. *Правове забезпечення соціальної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 листопада 2022 року). Київ: ННП КНУ ім. Т. Шевченка, 2022. С. 167-170.

5. Омеляненко Є.П. Поняття та ознаки форм соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Наукові тренди постіндустріального суспільства*: матеріали III Міжнар. наук. конф. (м. Дніпро, 21 жовтня 2022 року). Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 83-84.

6. Омеляненко Є.П. Напрями підвищення рівня соціальної безпеки працівників органів прокуратури України. *Сучасні дослідження в глобалізаційному світі: наука для миру і безпеки*: матеріали міжнар. форуму (м. Дніпро, 02 грудня 2022 року). Київ: ДДУВС, 2022. С. 233-237.

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	14
ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	26
1.1 Поняття працівників органів прокуратури України як об’єкта соціального захисту	26
1.2 Основні засади соціального захисту працівників органів прокуратури України.....	47
1.3 Зміст форм соціального захисту працівників органів прокуратури України	72
РОЗДІЛ 2 СИСТЕМА ФОРМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	89
2.1 Матеріальна форма соціального захисту працівників органів прокуратури України.....	89
2.2 Пенсійна форма соціального захисту працівників органів прокуратури України.....	115
2.3 Житлово-побутова форма соціального захисту працівників органів прокуратури України	135
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	148
3.1 Актуальні проблеми правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України	148
3.2 Шляхи удосконалення правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України.....	173
ВИСНОВКИ	190
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	198
ДОДАТКИ.....	243

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

<i>БК</i>	Бюджетний кодекс
<i>ВРУ</i>	Верховна Рада України
<i>ВС</i>	Верховний Суд
<i>ГП</i>	Генеральний прокурор
<i>ЄСВ</i>	Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування
<i>ЖК</i>	Житловий кодекс
<i>ЗУ</i>	Закон України
<i>ЗСУ</i>	Збройні Сили України
<i>КЗпП</i>	Кодекс законів про працю
<i>КМУ</i>	Кабінет Міністрів України
<i>КСУ</i>	Конституційний Суд України
<i>МВС</i>	Міністерство внутрішніх справ
<i>Мінсоцполітики</i>	Міністерство соціальної політики
<i>Мінфін</i>	Міністерство фінансів
<i>МОП</i>	Міжнародна організація праці
<i>НАДС</i>	Національне агентство України з питань державної служби
<i>ОГП</i>	Офіс Генерального прокурора
<i>ООН</i>	Організація Об'єднаних Націй
<i>РПУ</i>	Рада прокурорів України
<i>САП</i>	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
<i>СБ</i>	Служба безпеки
<i>УРСР</i>	Українська Радянська Соціалістична Республіка

ВСТУП

Актуальність теми. За останні роки в Україні прискорився процес реформування законодавства та інститутів права з метою їх цілісної європеїзації. Попри це, у процесі розбудови України як сучасної європейської держави законодавцем не завжди приділяється належна увага потребі забезпечення соціальної безпеки професійних публічних службовців та інших працівників органів публічної служби, професійна діяльність яких безпосередньо виражається у функціонуванні держави та/або забезпеченні виконання різних її функцій. Особливо актуальним це питання постає щодо працівників органів прокуратури, враховуючи: 1) зв'язок між нормативним закріпленням, практичним дотриманням норм соціального захисту працівників органів прокуратури України та високою продуктивністю їх праці, мотивацією цих працівників до здійснення ефективної та дисциплінованої роботи; 2) правовий статус цих працівників; 3) мету, завдання та функції прокуратури в Україні; 4) здійснювані за останні роки реформи органів прокуратури, в процесі яких: увага переважно приділялась адміністративно-правовим питанням оптимізації функціонування прокуратури; законодавцем ігнорувалася проблема недостатності рівня соціальної безпеки працівників органів прокуратури; формувалася нормативна основа трудових відносин у сфері публічного адміністрування в межах тенденції до десоціалізації трудової діяльності працівників органів прокуратури..

Таким чином, на порядку денному ВРУ повинно знаходитись питання усунення проблем соціального захисту працівників органів прокуратури України, які можуть бути вирішені лише на основі: актуального теоретичного дослідження сутності та проблематики основних форм соціального захисту таких працівників (вимоги принципу наукової аргументованості реформ); визначення стратегічних напрямків вирішення цих проблем з урахуванням

євроінтеграційних устремлінь Українського народу (вимоги принципу прогнозованості реформ).

Додатково актуалізує необхідність дослідження форм соціального захисту працівників органів прокуратури в Україні той факт, що по сьогоднішній день відсутні актуальні комплексні наукові дослідження з даного питання. Водночас окремим питанням соціальної безпеки працівників органів прокуратури вже присвячувалися дослідження О.І. Авраменка, А.В. Акуліча, І.С. Біліченка, В.В. Грюк, М.І. Дерев'янка, Г.С. Іванової, К.О. Кизименко, А.О. Мельниченка, Р.А. Онайка, Р.В. Татарінова, В.І. Хвесюк, О.О. Шевцова та інших українських вчених. Також багатьма науковцями було здійснено суттєві наукові напрацювання в теорії соціального захисту працівників, серед яких: В.М. Андрійів, О.С. Арсентьєва, О.В. Басай, В.В. Безусий, К.В. Бориченко, С.В. Вавженчук, С.В. Венедіктов, С.В. Вишоновецька, Т.А. Занфірова, О.В. Епель, В.О. Журавель, Ю.Ю. Івчук, М.І. Іншин, Г.А. Капліна, Р.І. Коваленко, Е.Л. Ковалюмнус, Л.В. Котова, С.С. Лукаш, Г.В. Татаренко, С.С. Лукаш, В.Я. Мацюк, Н.О. Мельничук, Л.Ю. Малюга, А.О. Медвідь, В.П. Мельник, О.В. Москаленко, Т.С. Новак, В.М. Павліченко, О.В. Павліченко, М.В. Панченко, С.М. Прилипко, О.В. Тищенко, Б.Г. Розовський, Д.І. Сіроха, Н.М. Хуторян, Д.О. Честа, Д.А. Чижов, Р.І. Шабанов, С.М. Черноус, В.І. Щербина, О.М. Ярошенко та інші вчені. Наукові доробки цих та інших вчених-юристів вказують на можливість формування актуальної та комплексної наукової думки про форми соціального захисту працівників органів прокуратури України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами. ісертація виконана на кафедрі правознавства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля згідно з кафедральними темами: «Актуальні проблеми права щодо інтеграції України до міжнародних стандартів», «Проблеми розвитку

вітчизняного законодавства та імплементації в Україні норм міжнародного та європейського права».

Дисертаційне дослідження спрямоване на виконання Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016-2020 рр., схваленої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 року.

Тема дисертаційного дослідження сформульована відповідно до вимог Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016-2020 роки.

Мета і завдання дисертаційного дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є розкриття змісту та особливостей форм соціального захисту працівників органів прокуратури України, окреслення проблематики правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України, вироблення конкретних пропозицій щодо вирішення цих проблем.

Для досягнення мети у дисертаційній роботі необхідно вирішити такі *завдання*:

- охарактеризувати поняття працівників органів прокуратури України як об'єкта соціального захисту;
- визначити основні засади соціального захисту працівників органів прокуратури України;
- окреслити поняття та особливі ознаки форм соціального захисту працівників органів прокуратури України;
- розкрити і конкретизувати матеріальні форми соціального захисту працівників органів прокуратури України;
- охарактеризувати соціально-побутові форми соціального захисту працівників органів прокуратури України;

- надати характеристику оздоровчо-рекреаційним формам соціального захисту працівників органів прокуратури України;
- розкрити сутність пенсійної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України;
- охарактеризувати особливості правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури в державах-членах Європейського Союзу;
- обґрунтувати основні шляхи удосконалення правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі соціального захисту працівників органів прокуратури України.

Предметом дослідження є форми соціального захисту працівників органів прокуратури України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Серед загальнонаукових методів дослідження використовувались: 1) *методи аналізу та синтезу* – для формування актуальної наукової думки про працівників органів прокуратури як про об'єкт соціального захисту (підрозділ 1.1) та визначення феноменологічного змісту форм соціального захисту цих працівників (підрозділ 1.3); 2) *діалектичний метод* – для визначення правової природи соціальних прав працівників органів прокуратури, а також форм захисту цих прав (підрозділи 1.2, 2.1); 3) *системно-структурний і системно-функціональний методи* – для визначення особливостей правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури в єдності й взаємодії різних галузей права і законодавства (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3), уточнення мети, завдань, функцій, нормативно-правової бази і системи принципів соціального захисту досліджуваного кола працівників (підрозділ

1.2), систематизації проблем правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури і встановлення шляхів їх вирішення (підрозділи 2.1, 2.2); 4) *логіко-семантичний метод* – для поглиблення категоріально-понятійного апарату в цій сфері (підрозділи 1.1-1.3, 2.1-2.3); 5) *метод моделювання* – для виявлення основних напрямів удосконалення законодавства в сфері соціального захисту працівників органів прокуратури та формулювання пропозицій щодо використання в Україні позитивного досвіду правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури в державах-членах ЄС (підрозділи 3.1, 3.2). Серед спеціальних методів дослідження використано: 1) *історико-правовий метод* – для комплексного осмисленню історико-правових, соціально-економічних та інших обставин, за яких змінювались засади соціального захисту даних працівників (підрозділи 1.1, 2.2, 2.3); 2) *формально-юридичний метод* – для комплексного аналізу: фундаментального характеру соціального захисту і соціально-правового значення такого захисту працівників органів прокуратури (підрозділ 1.1); змісту форм соціального захисту працівників органів прокуратури (підрозділ 1.3), а також основних типів форм такого захисту (підрозділи 2.1-2.3); 3) *порівняльно-правовий метод* – для співвідношення засад соціального захисту працівників органів прокуратури із реальним станом регулювання такого захисту (підрозділи 2.1-2.3), що дало змогу встановити проблеми правового регулювання соціального захисту відповідного кола працівників (підрозділ 3.1), а також для порівняння особливостей правового регулювання працівників органів прокуратури в Україні та в державах-членах ЄС (підрозділи 3.1, 3.2).

Наукова новизна дослідження зумовлена тим, що дисертація є першою спробою комплексно, з використанням сучасних методів пізнання та наукових досліджень, із застосуванням новітніх досягнень науки трудового права

дослідити сутність форм соціального захисту працівників органів прокуратури України. Основними з них є такі:

уперше:

– визначено зміст та особливості форм соціального захисту працівників органів прокуратури України як узгоджених із принципами права та передбачених законодавством стереотипізованих моделей активної та цілеспрямованої діяльності суб'єктів, уповноважених забезпечувати належний рівень соціальної безпеки таких працівників, які об'єктивуються у конкретних напрямках забезпечення соціального захисту працівників шляхом застосування набору засобів соціального захисту таких працівників, властивих відповідній формі соціального захисту. Обґрунтовано, що для цих форм соціального захисту характерним є те, що вони: окреслюють стан діяльності, спрямованої на забезпечення соціальної безпеки відповідного кола працівників; є цілісними, взаємоузгодженими юридичними конструкціями (охоплені системою соціального захисту, складають собою підсистему відносно самостійних і універсальних інструментів) та порівняно сталим об'єктивним елементом практичної дійсності;

– встановлено, що поточний стан правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури України доцільно вдосконалювати в межах трьох напрямів: 1) стратегічно-концептуального напрямку (розроблення і затвердження Стратегії забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури до 2033 року); 2) напрямку європеїзації законів України шляхом розроблення і прийняття проєкту Закону України «Про вдосконалення правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури» (забезпечення юридичної визначеності всіх елементів заробітної плати прокурора, розміру оклада прокурора окружної прокуратури на поточний рік, а також матеріально-побутової форми соціального захисту; закріплення заборони

розмиття змісту поняття прожиткового мінімуму працездатних осіб з метою зменшення розміру посадового окладу прокурорів; скасування обмеження розміру пенсії прокурора подібно до скасування обмеження щомісячного довічного грошового утримання судді); 3) напряду внесення змін до підзаконних актів у частині комплексного упорядкування правових відносин з приводу матеріального забезпечення прокурорів;

удосконалено:

– розуміння сутності матеріальної форми соціального захисту працівників органів прокуратури, для якої характерним є те, що вона: врегульовується трудовим і адміністративним законодавством (оплата праці наразі повинна визначатись лише Законом України «Про прокуратуру»); виражається (залежно від наявності в працівника органу прокуратури статусу держслужбовця, прокурора) в надбавках і доплатах (за вислугу років, за інтенсивність праці чи за виконання особливо важливої роботи, за виконання обов'язків на адміністративній посаді тощо), премії, компенсаторних виплатах (у зв'язку з направленням у відрядження, за роботу, що передбачає доступ до державної таємниці тощо) та матеріальній допомозі (для вирішення соціально-побутових питань, для оздоровлення під час надання щорічної відпустки); забезпечується державою за рахунок коштів Державного бюджету України;

– ознаки пенсійної форми соціального захисту працівників органів прокуратури: є соціальним вектором і гарантією визначеності соціально безпечного майбутнього працівника, яке досягається заходами пенсійного забезпечення; ґрунтується на нормах загального і спеціального законодавства, об'єктивуючись у пенсійно-забезпечувальних відносинах; її виявами є пенсія працівника органів прокуратури без статусу держслужбовця, пенсія держслужбовця та пенсія прокурора. Доводиться, що специфіка роботи в органах прокуратури та ознаки пенсійної форми соціального захисту таких працівників

сукупно вказують на те, що: 1) диференційований підхід до пенсійного забезпечення (мав місце до пенсійної реформи) автоматично не означає дискримінаційну практику в сфері пенсійного забезпечення; 2) зрівняння всіх громадян в обсязі права на пенсійне забезпечення не свідчить про досягнення у суспільстві соціальної чи юридичної справедливості (коли такий підхід вибірково застосовується до окремого кола професійних публічних службовців);

– розуміння змісту житлово-побутової форми соціального захисту працівників органів прокуратури України, яку характеризує те, що: її нормативно-правову основу складають загальні норми житлового законодавства та норми спеціального законодавства, яке упорядковує відносини житлово-побутового забезпечення працівників органів прокуратури; вона виявляється в наданні службового жилого приміщення працівникам органів прокуратури та в наданні їм матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань;

дістали подальшого розвитку:

– думка про те, що працівники органів прокуратури – це особливий об'єкт соціального захисту, адже: режим соціального захисту таких працівників поширює дію на працівників без статусу державного службовця, державних службовців без статусу прокурора та на прокурорів; їх соціальному захисту властива трирівнева модель об'єктивації (загальний рівень – соціальний захист громадян; спеціальний рівень – захист працівників загалом і прокурорів зокрема; особливий рівень – захист окремих категорій працівників); їх соціальний захист є, з одного боку, виявом людиноцентристського підходу держави до процесу забезпечення особливої соціальної безпеки громадян, які працюють (працювали) в органах прокуратури, з іншого боку, важливою гарантією забезпечення незалежності прокуратури;

– твердження про те, що соціальний захист працівників органів прокуратури ґрунтується на засадах: 1) концептуального типу (мета, основні

завдання та функції соціального захисту); 2) нормативного типу (норми Конституції України, міжнародно-правових актів, законодавчих актів соціального та адміністративного права; норми підзаконних актів, які регулюють соціальний захист публічних службовців і прокурорів); 3) засадничо-ідейного типу, яким охоплено наступні принципи: загальноправові, спеціальні (соціальної солідарності, соціального страхування, соціальної допомоги, адресності, адаптивності та ін.) та особливі (загальності соціального захисту у поєднанні з диференційованим підходом до різних груп публічних службовців, непорушності незалежності прокурорів заходами забезпечення соціальної безпеки прокурорів, недопустимості незаконного втручання та ін.);

– висновки стосовно актуальних проблем правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури, а саме: 1) щодо матеріальної форми соціального захисту: недостатність юридичної визначеності обсягу і характеру додаткових елементів заробітної плати прокурора; застосування дискримінаційного методу зниження розміру посадового окладу прокурора шляхом розмиття поняття «прожитковий мінімум для працездатних осіб»; 2) щодо пенсійної форми соціального захисту: скасування спеціального пенсійного забезпечення прокурорів; дискримінаційний (порівняно із суддями) підхід щодо обмеження розміру пенсії прокурора; 3) щодо оздоровчо-рекреаційного забезпечення: цей захист поглинається матеріальною формою соціального захисту; не враховує дійсний вплив специфіки роботи в прокуратурі на здоров'я таких працівників; 4) щодо житлово-побутового забезпечення: припинення практики надання працівникам безвідсоткових кредитів на вирішення житлових питань; невизначеність загальних засад призначення для заселення працівниками службового жилого приміщення.

Теоретичне значення. Науково-теоретичну основу виконання дисертаційних завдань склали наукові праці фахівців у галузі загальної теорії

права, теорії соціального, трудового, пенсійного, житлового та адміністративного права, інших галузевих правових наук, зокрема зарубіжних.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

– у науково-дослідній діяльності – для подальшого опрацювання актуальних проблем соціального захисту працівників органів прокуратури України;

– у нормотворчій діяльності – положення і висновки дисертації можуть бути використані в процесі внесення змін і доповнень до законодавчих і підзаконних актів, які містять норми про соціальний захист працівників органів прокуратури України;

– у правозастосовній діяльності – можуть слугувати орієнтиром для осіб, які заміщують посади в органах прокуратури України;

– у навчальному процесі – положення і висновки дисертації можуть використовуватись при підготовці підручників (навчальних посібників) та під час викладання таких навчальних дисциплін: «Трудове право», «Проблеми трудового права», «Порівняльне трудове право», «Право соціального забезпечення», «Проблеми права соціального забезпечення».

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї та розробки автора, що дозволило вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і слугують лише для підкріплення ідей здобувачки.

Апробація результатів дослідження. Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення й висновки доповідалися дисертанткою на засіданнях кафедри правознавства Східноукраїнського

національного університету імені Володимира Даля, а також були оприлюднені на таких міжнародних науково-практичних конференціях: «Вересневі наукові зібрання – 2022» (м. Київ, 19 вересня 2022 року); «Наука, технології, інновації: світові тенденції та регіональний аспект» (м. Одеса, 23-24 вересня 2022 року); «Проблеми та перспективи розвитку української науки» (м. Чернівці, 14 жовтня 2022 року); «Правове забезпечення соціальної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів» (м. Київ, 16 листопада 2022 року); «Наукові тренди постіндустріального суспільства» (м. Дніпро, 21 жовтня 2022 року); «Сучасні дослідження в глобалізаційному світі: наука для миру і безпеки» (м. Дніпро, 02 грудня 2022 року).

Публікації. Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення у п'яти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, двох статтях – у наукових виданнях іншої держави, а також у шести тезах доповідей і повідомлень на вказаних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із анотації, списку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 246 сторінок, з яких 198 сторінок – основний текст, 48 сторінок – список використаних джерел, що складається з 328 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

1.1 Поняття працівників органів прокуратури України як об'єкта соціального захисту

На поточному етапі становлення України в якості соціальної, правової та демократичної держави, яка прагне стати повноправним членом Європейського Союзу, в нашій країні продовжуються численні реформи, зокрема, у сфері правосуддя, правоохоронної діяльності та публічного адміністрування [335]. Водночас у процесі масштабних перетворень не завжди приділяється належна увага забезпеченню соціальної безпеки професійних публічних службовців та інших працівників органів публічної служби, професійна діяльність яких безпосередньо виражається у функціонуванні держави та/або забезпеченні виконання різних функцій держави. Результатом цього є те, що соціальна безпека працівників органів публічної служби не в достатній мірі захищена від різноманітних соціальних ризиків, пов'язаних з публічною службою та її перетвореннями, що додатково являє собою загрозу як для здійснення відповідних реформ, так і для належного функціонування держави [106, с. 125].

Особливо актуальним це питання постає стосовно працівників органів прокуратури, враховуючи:

1) зв'язок між нормативним закріпленням, практичним дотриманням норм соціального захисту працівників органів прокуратури України та високою продуктивністю їх праці, мотивацією цих працівників до здійснення ефективної та дисциплінованої роботи;

2) правовий статус цих працівників. Український юрист-трудолик С.В. Лозовой зазначає, що «спеціальний правовий статус працівників

прокуратури як суб'єктів трудових правовідносин обумовлений наявністю спеціального правового регулювання цієї групи трудових правовідносин нарівні із загальним правовим регулюванням» [117, с. 45]. При цьому відповідна увага законодавця, що приділяється регулюванню правового статусу працівників органів прокуратури в Україні, обумовлена не потребою збільшення загальної маси правил і стандартів, окреслених в законодавстві, а специфікою трудової діяльності таких працівників, заборонами та обмеженнями, які з об'єктивних причин покладаються на прокурорів й потребують пропорційної компенсації; низкою соціальних та інших ризиків, що обумовлюються трудовою діяльністю в органах прокуратури тощо. Примітним є те, що на цю ж обставину звертають увагу також національні суди, адаптуючи правові позиції Конституційного Суду України, окреслені в рішеннях № 8-рп/99 [252] та № 5-рп/2002 [248], до обставин регулювання праці та соціальної безпеки працівників органів прокуратури. Зокрема в постанові Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 18 травня 2016 року в справі № 264/2828/16-а зазначається, що «визначений законами України відповідно до положень Конституції України комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури, зумовлений особливістю професійних обов'язків та певним обмеженням конституційних прав і свобод, зокрема права заробляти матеріальні блага для забезпечення собі і своїй сім'ї рівня життя, вищого за прожитковий мінімум. Тобто соціальні гарантії працівників прокуратури випливають з характеру покладених на них службових обов'язків у зв'язку з виконанням ними державних функцій» [163];

3) мету, завдання та функції прокуратури в Україні. Щонайперше зазначимо, що «прокуратура не належить до жодної із гілок влади і не повинна навіть претендувати на позиціонування у такому контексті» [9, с. 79]. Будучи елементом механізму стримувань та противаг, прокуратура має певну мету, якою

є «причина існування даного інституту, місія, яку він повинен реалізовувати (виконувати) за задумом держави» [60, с. 176]. При цьому з ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII (далі – ЗУ 2014 року № 1697) випливає, що такою метою є «захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави» [218], який прокуратура здійснює через свої органи (посадових осіб) в результаті виконання власних функцій (окреслені в ст. 2 зазначеного ЗУ), які не може виконувати жодний інший орган публічної влади та які спрямовані на виконання завдань прокуратури («обумовлені метою прокуратури та підпорядковані їй загальні цілі, що відображають соціально значущий результат, якого прагне досягти прокуратура під час реалізації покладених на неї функцій» [112, с. 99]);

4) здійснювані за останні роки реформи органів прокуратури, в яких приділяється увага переважно адміністративно-правовим питанням оптимізації функціонування прокуратури та забезпечення службової дисципліни в органах прокуратури. Однак законодавцем:

а) ігнорується проблематика недостатнього захисту працівників органів прокуратури. Український юрист-адміністративіст С.В. Банах зазначає, що «авторитет прокуратури як основного органу правопорядку залежить від того, наскільки результативною буде її діяльність після проведених змін і наскільки новий статус цього органу зможе задовольнити державний та суспільний запит на криміногенні виклики» [9, с. 79]. Водночас ефективність діяльності будь-якого органу професійної публічної служби визначається ефективністю здійснення кадрової політики в цьому органі публічної влади й повною та продуктивною трудовою діяльністю працівників цього органу. При цьому повнота та продуктивність праці працівників органів професійної публічної служби визначається тим, в яких умовах вони працюють та якою є якість їх позатрудового життя, що в узагальненому вигляді окреслюється станом їх

соціальної безпеки. У цьому контексті можемо констатувати, що ігнорування законодавцем питань забезпечення соціальної безпеки працівників органів прокуратури загалом та їх соціального захисту зокрема є одним з основних бар'єрів для ефективного функціонування органів прокуратури та фактором, що нівелює будь-які конституційно-правові та/або адміністративно-правові перетворення в статусі цього органу публічної влади;

б) формується нормативна основа службово-трудова відносин, в якій має місце десоціалізація трудової діяльності працівників органів прокуратури. Українськими юристами-трудовами констатується, що «вже починаючи з вересня 2019 року, в Україні розпочався стрімкий процес комплексної десоціалізації ще не сформованої моделі соціальної держави загалом та десоціалізації трудової діяльності державних службовців (окремо – прокурорів) зокрема» [39, с. 39]. Вказане означає формування нормативно-правової площини, що виправдовує ті чи інші дії (рішення) держави, які призводять до регресу процесу становлення України в якості дійсно соціальної держави. Це автоматично негативним чином позначається також й на процесах формування України в якості сучасної правової та демократичної держави. Безпосереднім чином зазначене простежується на прикладі десоціалізації сфери праці працівників органів прокуратури, котрі за таких обставин втрачають обсяг необхідної соціальної безпеки, стаючи більш уразливими до впливу соціальних ризиків, що загострюються та збільшуються в результаті таких соціально нескорегованих реформ.

Отже, в контексті викладеного можемо зробити такі попередні висновки: 1) забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури характеризується високим соціально-правовим значенням, оскільки закладає фундамент гармонійного розвитку України як сучасної європейської держави, що існує в координатах людиноцентризму; 2) на порядку денному ВРУ повинно

знаходиться питання усунення проблем соціального захисту працівників органів прокуратури України, які можуть бути вирішені лише на основі актуального теоретичного дослідження сутності та проблематики основних форм соціального захисту таких працівників (вимоги принципу наукової аргументованості реформ), а також визначення стратегічних напрямків вирішення цих проблем з урахуванням євроінтеграційних устремлінь Українського народу (вимоги принципу прогнозованості реформ). У зв'язку з цим додатково актуалізує необхідність дослідження форм соціального захисту працівників органів прокуратури в Україні той факт, що по сьогоднішній день відсутні комплексні наукові дослідження з даного питання. Попри це, слід констатувати, що окремим питанням соціальної безпеки працівників органів прокуратури вже присвячувалися дослідження О.І. Авраменка [1], А.В. Акуліча [2], І.С. Біліченка [21], В.В. Грюк [48], М.І. Дерев'янка [51], Г.С. Іванової [67], М.І. Іншина [76; 77], К.О. Кизименко [79], А.О. Мельниченка [128], Р.А. Онайка [138], Р.В. Татарінова [268], В.І. Хвесюк [287], О.О. Шевцова [301] та інших українських вчених. Крім того, зазначимо, що багатьма вітчизняними науковцями було здійснено суттєві наукові напрацювання в теорії соціального захисту працівників, серед яких: О.В. Басай [10], В.В. Безусий [18], К.В. Бориченко [24], О.В. Епель [58], В.О. Журавель [63], М.І. Іншин [70; 72; 73], Е.Л. Ковалюмнус [83], Л.Ю. Малюга [122], А.О. Медвідь [126], В.П. Мельник [127], О.В. Павліченко [151], Д.О. Честа [295], Д.А. Чижов [296], Р.І. Шабанов [298] та інші вчені. Наукові доробки цих та інших вчених-юристів вказують на можливість формування актуальної та комплексної наукової думки про форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. Для досягнення цієї мети слід виконати такі завдання: 1) визначити сучасну концептуальну сутність соціального захисту; 2) окреслити сутність працівників

органів прокуратури; 3) проаналізувати працівників органів прокуратури в якості об'єкта.

Вирішуючи поставлені завдання, спершу зазначимо, що «ані в сучасному законодавстві, ані в науковій літературі не існує єдиного визначення терміна «соціальний захист» [154, с. 65]. Водночас соціальний захист є питанням, яке вченими переважно розглядається в межах наступних контекстів.

1. Соціальний захист – це заходи забезпечення належного рівня соціальної безпеки людини (груп людей). Наприклад, українські вчені С.В. Васильєв і А.С. Семиног вважають, що під соціальним захистом слід розуміти «систему економічних, соціальних та організаційних заходів, які здійснюються державою для підтримки малозахищених верств населення: пенсіонерів, інвалідів, ветеранів війни, багатодітних сімей та інших малозабезпечених громадян» [28, с. 54]. Розвиває такий підхід позиція, відповідно до якої соціальний захист – це особлива діяльність суб'єктів, на яких покладено обов'язок захищати належний рівень соціальної безпеки людини (груп людей). Так, наприклад, С.О. Устинов тлумачить соціальний захист в якості «діяльності соціально орієнтованої держави, яка здійснюється через комплекс організаційно-правових та соціально-економічних заходів, метою яких є: по-перше, створення для працездатних громадян (як складова трудової правосуб'єктності [267]) належних умов для забезпечення своїх соціально-економічних та духовних потреб; по-друге, гарантоване забезпечення громадянам, які потребують соціальної допомоги, рівня життя не нижче від прожиткового мінімуму» [279, с. 94]. У цьому контексті примітним також є підхід Г.В. Назарової та М.І. Тимофєєвої до роз'яснення сутності соціального захисту, в рамках якого відповідний захист є «засобом збереження стабільності та злагоди в суспільстві, що трансформується, інструмент, за допомогою якого держава може впливати на життя людей, отримує підтримку урядового курсу» [135, с. 1].

Водночас слід зазначити, що основним недоліком окресленого підходу, враховуючи різні його варіації: засіб, відносини, захід, процес, діяльність, напрям соціальної політики тощо, є те, що ним лише формально окреслюється сутність феномена «соціальний захист»: будь-які заходи підтримки осіб, які потребують соціального захисту, засвідчують діяльність із соціального захисту, однак не вказують на те, що ці заходи є соціальним захистом в дійсності, а саме – спроможні захистити стан соціальної безпеки осіб, які потребують такого захисту. Певна річ, формалізм (поверховість, удаваність) соціального захисту може бути інтерпретована в якості неефективного соціального захисту, однак «діяльність, яка не досягає своєї мети, оскільки в дійсності не спрямована на її досягнення, не є діяльністю з досягнення задекларованої мети» [41, с. 101]. Тобто діяльність, яка називається соціальним захистом, однак, не сприяє належному забезпеченню соціальної безпеки осіб, які потребують такого захисту (за умови, що у суб'єкта, який повинен захищати, є ресурси для більш ефективних заходів соціального захисту), не є соціальним захистом у своїй концептуальній сутності. Вирішення зазначеної проблеми можливе при бажаній (необхідній) якості процесу (діяльності), який спрямований на соціальний захист: *соціальний захист – це заходи забезпечення належного рівня соціальної безпеки людини (груп людей), у результаті здійснення яких особи, на яких спрямовані відповідні заходи, характеризуються рівнем соціальної безпеки, який засвідчує факт соціального захисту*. Саме в такому вигляді досліджуваний підхід, на нашу думку, може більшою мірою відобразити концептуальну та практичну сутність соціального захисту.

2. Соціальний захист – це інституційна структура суб'єктів, до сфери відання яких віднесено здійснення дій, що виявляються в соціальному захисті людини, основним гарантом чого є держава (що є соціальною) в особі органів публічної влади та їх посадових осіб. Ця властивість соціального захисту є

закономірною, адже «якщо держава має соціальний характер, то це передбачає специфічну форму організації влади, яка спрямована на реалізацію прав особи, зміцнення соціально-економічної стабільності, підтримання злагоди в суспільстві, гармонійного збереження балансу інтересів суспільства і людини, існування якого держава забезпечує» [17, с. 89]. У цьому контексті вчений-економіст М.І. Мальований вважає, що під соціальним захистом слід розуміти «систему соціальних інститутів й інституцій, яка характеризується сукупністю функцій, принципів, соціальних норм, організацій і впливає на становлення стійких форм соціальної поведінки та дій людей» [121, с. 196].

Критично аналізуючи відповідний підхід до розуміння соціального захисту, можемо дійти висновку, що для нього характерною є та ж проблема, що мала місце й у попередньому підході до тлумачення сутності досліджуваного захисту. Вказане пояснимо тим фактом, що наявність інституційної структури суб'єктів, до сфери відання котрих віднесено здійснення певних дій, що передбачають соціальний захист людини, не означає, що такі інституційні структури виконують в дійсності покладені на них функції. Іншими словами, існування суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють соціальний захист, не є достатньою підставою для того, щоб стверджувати про існування соціального захисту, адже соціальний захист – є не лише гарантіями, але й результатом об'єктивації цих гарантій. Тобто в межах досліджуваного підходу *соціальний захист* слід розуміти в якості *інституційної структури суб'єктів, до сфери відання яких віднесено здійснення дій (прийняття рішень), що виявляються в соціальному захисті людини, та які здійснюють відповідні дії (приймають рішення), наслідком чого є забезпечення належного рівня соціальної безпеки осіб, на яких спрямовані заходи соціального захисту.*

Беручи до уваги переваги та недоліки існуючих підходів до наукового розуміння соціального захисту, можемо дійти висновку, що в загальному вигляді

РОЗДІЛ 3
ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ФОРМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ
ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

3.1 Актуальні проблеми правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України

У попередніх підрозділах дисертації нами зверталась увага на множину проблем правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури України, які потребують систематизації та більш детального розгляду з метою подальшого вироблення шляхів їх комплексного вирішення. Крім того, слід наголосити на тому, що наразі наявний ряд проблем соціального захисту відповідних груп працівників, які пов'язуються із їх оздоровчо-рекреаційним забезпеченням, що також потребують окремої уваги в межах питання, яке розглядається. Враховуючи викладене, виокремимо групи проблем за ознакою напряму об'єктивації соціального захисту працівників органів прокуратури.

1. *Проблеми матеріальної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України, а саме:*

1) недостатня юридична визначеність обсягу та характеру додаткових елементів заробітної плати прокурора (надбавок, доплат; включаючи і компенсаційні доплати), а також нормативної площини, що їх визначає. Як впливає з результатів проведеного нами дослідження в межах підрозділу 2.1 дисертації, на рівні ЗУ 2014 року № 1697 в неналежній мірі врегульовані надбавки та не врегульовані доплати, які є додатковими елементами заробітної плати прокурора, що є проблемою, котра обумовлена наступним:

а) у п. 2 ч. 2 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697 зазначається, що прокурор може отримувати виплати, «передбачені законодавством». При цьому законодавством є також чинні акти центрального та локального рівнів підзаконного характеру [259; 309, с. 99-100], законодавчі акти, які не є ЗУ 2014 року № 1697. Тобто, п. 2 ч. 2 ст. 81 Закону розмиває джерело закріплення складових заробітної плати прокурорів. Вказане не узгоджується із ч. 1 вказаної статті Закону, де міститься застереження, відповідно до якого заробітна плата прокурора регулюється виключно ЗУ 2014 року № 1697;

б) хоча заробітна плата прокурорів крізь призму вимог ст. 131-1 Конституції України має визначатися виключно законом, а в ч. 1 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697 вказано, що заробітна плата прокурора врегульовується лише цим Законом, проблематичним є те, що окремі аспекти оплати праці прокурорів врегульовуються на підзаконному рівні. Зокрема, в цьому контексті мова йде про наступне: по-перше, упорядкування структури та умов оплати праці прокурорів нормами постанови КМУ від 31 травня 2012 року № 505 [229]; по-друге, виплати щомісячної надбавки за вислугу років прокурорам врегульовуються Порядком, затвердженим постановою КМУ від 09 грудня 2015 року № 1090 [198]. При цьому слід зазначити, що в державах-членах ЄС наразі відсутній єдиний підхід щодо єдиного нормативно-правового джерела, який визначає умови та підстави оплати праці працівників органів прокуратури. Наприклад, в Законі Чехії «Про прокуратуру» від 09 листопада 1993 року № 283 [331] визначається статус прокуратури, однак у цьому акті взагалі не приділяється увага питанням соціального захисту прокурорів, з чого утім не випливає, що в цій державі відсутня політика соціального захисту прокурорів, адже питання матеріального забезпечення вказаних працівників врегульовано Законом «Про заробітну плату прокурорів» від 31 липня 1997 року № 201 [328] (до його прийняття врегульовувався постановою Уряду Чехії «Про заробітну плату прокурорів,

слідчих прокуратури та обслуговуючого персоналу прокуратури» від 22 квітня 1992 року № 254/1992 [327]). Хоча зі змісту ст. 15 вказаного Закону випливає, що умови та підстави оплати праці прокурорів можуть також визначатись спеціальними актами, які є застосовними до прокурорів, однак у ст. 16 цього законодавчого акта прямо вказується на те, що «заробітна плата прокурора, додатковий оклад та інші доплати нараховуються тільки відповідно до цього Закону» [328]. Дещо по-іншому склалась ситуація з правовим регулюванням соціального захисту працівників органів прокуратури Словаччини: правовий статус органів прокуратури врегульовує Закон «Про прокуратуру» від 28 березня 2001 року № 153 [330], а соціальний захист працівників цієї системи врегульовується окремим законом, що визначає правовий статус вказаної групи працівників – Законом «Про працівників органів прокуратури» від 28 березня 2001 року № 154 [329], який у ч. 2 ст. 92 встановлює, що прокурори не можуть отримувати будь-яку іншу заробітну плату, окрім визначеної цим Законом. Тобто в Словаччині, так само як і в Чехії, заробітна плата прокурора нараховується виключно відповідно до норм спеціального законодавчого акта, який встановлює режим оплати праці цих працівників (хоча, на відміну від України, в Чехії ці питання врегульовує спеціальний закон про оплату праці прокурорів, а в Словаччині – про статус працівників прокуратури);

в) у ч. 2 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697 чітко не врегульовані види надбавок прокурорам, що до визнання постанови КМУ 2019 року № 1155 протиправною і нечинною компенсувалось дією вказаного підзаконного акта. Крім того, скасування постанови 2019 року № 1155 не супроводжувалась внесенням відповідних змін до ЗУ 2014 року № 1697, хоча проблема з вказаним підзаконним актом полягала не лише в тому, що її прийняття та дія суперечили ч. 1 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697, але й у тому, що сам Закон не характеризується належною юридичною визначеністю оплати праці прокурорів. Зокрема в ст. 81 ЗУ 2014 року

№ 1697 не передбачається: надбавка за інтенсивність праці; надбавка за виконання особливо важливої роботи; надбавка за знання та використання в роботі іноземної мови; надбавка за почесне звання «заслужений»; доплата за науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук з відповідної спеціальності. Крім того, в ЗУ 2014 року № 1697 згадується, проте чітко не упорядковується щомісячна надбавка за вислугу років й взагалі не врегульовується компенсація за роботу прокурора, що передбачає доступ до державної таємниці.

На відповідні проблеми вже частково звертали увагу суб'єкти законодавчої ініціативи. Саме тому після проголошення рішення КСУ від 26 березня 2020 року № 6-р(П)2020 щодо невідповідності Конституції України окремого положення п. 26 розділу VI БК України [242], а саме 15 липня 2020 року у ВРУ було зареєстровано за № 3854 проект ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення особливостей оплати праці прокурорів» (далі – Проект ЗУ 2020 року № 3854), метою якого є «забезпечення права на законодавче врегулювання питання оплати праці прокурорів у зв'язку з прийняттям КСУ відповідного рішення» [166]. Зазначимо, що цей законопроект був підтриманий ОГП, а також Радою прокурорів, які дійшли думки, що його прийняття «дозволить забезпечити гарантію на законодавче визначення оплати праці прокурорів відповідно до рішення КСУ» [32].

Крім того, проектом ЗУ 2020 року № 3854 пропонувалось викласти в такій редакції ч. 2 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697: «Заробітна плата прокурора складається з посадового окладу, премій та надбавок за: а) вислугу років; б) виконання обов'язків тимчасово відсутнього прокурора, що перебуває на адміністративній посаді, або за вакантною адміністративною посадою; в) науковий ступінь; г) роботу, що передбачає доступ до державної таємниці» [172]. Але водночас у цій частині статті автори законопроекту не враховують надбавки за інтенсивність

праці, за виконання особливо важливої роботи, за знання та використання в роботі іноземної мови та за почесне звання «заслужений».

Окремо звернемо увагу й на такі недоліки досліджуваного проєкту ЗУ 2020 року № 385:

а) в абз. 4 ч. 7 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697 (в редакції законопроекту) встановлюється невідповідно завищений розмір компенсаторної надбавки за роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці (в порівнянні із суддями, працівниками НАБУ, ДБР та ін.). При цьому автори проєкту Закону в Пояснювальній записці до законопроекту взагалі не обґрунтували такий підхід;

б) в абз. 5 ч. 7 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697 (в редакції законопроекту) передбачається надбавка за виконання обов'язків тимчасово відсутнього прокурора, що перебуває на адміністративній посаді, або за вакантною адміністративною посадою. При цьому розмір такої надбавки є очевидно невідповідно заниженим, адже встановлюється в розмірі 5% посадового окладу за посадою тимчасово відсутнього прокурора (за вакантною посадою). Аналізуючи цю пропозицію, Головне науково-експертне управління в своєму Висновку на проєкт ЗУ 2020 року № 385 припустило, що в цьому сенсі має місце редакційна помилка [31];

2) використання законодавцем у ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік» дискримінаційного підходу, який призвів до зниження розміру посадового окладу прокурора окружної прокуратури за рахунок розмиття поняття «прожитковий мінімум для працездатних осіб». В абз. 2 ч. 3 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697, яка викладена в редакції ЗУ від 19 вересня 2019 року № 113-ІХ, зазначається, що посадовий оклад прокурора окружної прокуратури з 01 січня 2022 року становить 25 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 01 січня календарного року [218]. Враховуючи цю норму Закону, звернемо увагу на те, що в ч. 1 ЗУ «Про Державний бюджет України на

2022 рік» встановлено, що в 2022 році прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць з 01 січня становить 2393 грн, а прожитковий мінімум працевдатних осіб – 2481 грн. Попри це, в п. 6 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік» законодавець робить застереження, відповідно до якого прожитковий мінімум працевдатних осіб, який застосовується для визначення посадового окладу прокурора окружної прокуратури, з 01 січня дорівнює 1600 грн. Тобто «прожитковий мінімум працевдатних осіб, який застосовується для визначення посадового окладу прокурора окружної прокуратури», складає лише 64,49% «прожиткового мінімуму працевдатних осіб», а тому за таким підходом прокурори недоотримують 35,51% посадового окладу, що також позначається й на реалізації похідних соціальних і трудових прав прокурора (права на пенсійне забезпечення, права на відпустку тощо). Так, якщо обраховувати розмір посадового окладу прокурора окружної прокуратури на підставі абз. 2 ч. 3 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697, то такий посадовий оклад дорівнює 62025 грн (25 x 2481 грн). Натомість розмір посадового окладу прокурора окружної прокуратури в контексті застереження, окресленого в п. 6 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік», дорівнює 40000 грн (25 x 1600 грн), тобто на 22025 грн менше.

Осмишлюючи спроможність конкретизації розміру прожиткового мінімуму працевдатних осіб щодо прокурорів, зазначимо, що відповідно до ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про прожитковий мінімум» (далі – ЗУ 1999 року № 966) прожитковим мінімумом слід вважати «вартісну величину достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження її здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості» [215]. У ч. 2 вказаної статті Закону робиться уточнення, що «прожитковий мінімум визначається нормативним методом у

розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для тих, хто належить до основних соціальних і демографічних груп населення: дітей віком до 6 років; дітей віком від 6 до 18 років; працездатних осіб; осіб, які втратили працездатність» [215]. Отже, зі спеціального законодавчого акта не впливає можливість виокремлення серед основних соціальних і демографічних груп населення прокурорів окружної прокуратури, а також можливість диференціації складу групи працездатних осіб. За таких обставин доходимо думки про необхідність виправлення цього підходу в ЗУ 1999 року № 966.

Крім того, зазначений підхід вітчизняним законодавцем використовується й щодо «працівників інших державних органів, оплата праці яких регулюється спеціальними законами, а також працівників податкових і митних органів» (п. 5 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік»). При цьому для визначення розміру їх посадового окладу враховується розмір прожиткового мінімуму працездатних осіб – 2102 грн, що складає 84,72% від прожиткового мінімуму працездатних осіб, встановленого на 01 січня, хоча є більшим на 502 грн за прожитковий мінімум працездатних осіб, що застосовується для визначення розміру посадового окладу прокурорів окружної прокуратури, тобто, прожитковий мінімум працездатних осіб, який застосовується для визначення посадового окладу прокурора окружної прокуратури на 23,88% менший за прожитковий мінімум працездатних осіб, який застосовується для працівників інших органів публічної влади, оплата праці яких регулюється спеціальними законами. Таким чином, порівнюючи пункти 5 і 6 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік», можемо дійти висновку про дискримінацію законодавцем прокурорів (порушення вимог ст. 24 Конституції України), а критично аналізуючи підхід законодавця в цих нормах розглядуваного Закону, зазначимо, що ним дискримінуються й працівники органів публічної влади,

оплата праці яких регулюється спеціальними законами, а також працівники податкових і митних органів.

2. *Проблеми пенсійної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України.* Як відомо, належне нормативно-правове регулювання правового статусу держслужбовців є передумовою успішного розвитку будь-якої держави [93, с. 5]. Не є винятком із цього правила і достатнє упорядкування права публічних службовців на пенсію [108, с. 178]. При цьому саме пенсійне забезпечення працівників прокуратури вже тривалий час є складовою проблемою зниження соціальних стандартів держави стосовно професійних публічних службовців та працівників загалом. Правовою основою відповідних заходів були, зокрема, закони України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» [190], «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій». Отже, можемо виокремити наступні основні проблеми пенсійної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України:

1) скасування спеціального пенсійного забезпечення прокурорів, що є відмовою від справедливої компенсації за обмеження, заборони, пов'язані з виконанням прокурорської роботи, інтенсивністю цієї роботи, а також інструментом запобігання корупції в прокуратурі, що є особливою проблемою для України, в якій наявна системна корупція [див., напр.: 319; 323; 337]. Запровадження в Україні спеціальних пенсій прокурорів, так само як і суддів, держслужбовців, народних депутатів та інших категорій працівників (службовців) обумовлено не тим фактом, що ці особи займають особливе становище в соціальній структурі Українського народу, тобто не є актом дискримінації, а особливостями їх правового статусу та характером трудових (службових) обов'язків. Зокрема в зауваженнях Головного юридичного

управління на проєкт ЗУ «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» (від 31 травня 2011 року № 7455) від 07 липня 2011 року наголошувалось на тому, що «спеціальне пенсійне забезпечення цих осіб обумовлюється необхідністю компенсації втрати їх доходів у зв'язку із законодавчими обмеженнями їх діяльності, зокрема заборонаю здійснювати будь-яку оплачувану діяльність, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (за деякими винятками) тощо. Також це є одним із державних заходів у протидії корупції. Інакше у цій боротьбі залишаються лише каральні заходи щодо осіб, які виконують функції держави, що навряд чи буде стимулювати людей до служби державі» [65]. Попри такі зауваження Головного юридичного управління, відповідний законопроект був прийнятий 08 липня 2011 року, в результаті чого розпочався процес зниження соціальних стандартів прокурорів і в частині їх пенсійного забезпечення.

Загострило зазначену проблему прийняття 03 жовтня 2017 року ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», яким було передбачено повну зміну засад нарахування пенсій. Відповідно до цього законодавчого акта з 01 листопада 2017 року пенсійне забезпечення держслужбовців загалом і прокурорів зокрема повинне здійснюватися згідно з нормами ЗУ 2003 року № 1058. На підставі цього розпочалось запровадження «єдиного підходу до призначення трудових пенсій різним категоріям громадян» [49, с. 44]. Такі кроки законодавця, як нами зазначалось у підрозділі 2.2 дисертації, є очевидно несправедливими, адже ґрунтуються на ідеї формальної рівності, яка ігнорує фактори трудової діяльності прокурорів, характер прокурорської роботи, численні ризики для життя та здоров'я (загрози пошкодження, знищення майна) прокурорів, близьких їм осіб у зв'язку із виконанням ним функцій прокурора. Тобто спеціальні пенсії прокурорам не є ознакою їх привілейованості в українському суспільстві, яка шкодить ідеям

соціальної та правової держави («працівники прокуратури є особливою верствою населення, яка забезпечує своєю працею правопорядок у державі» [88]), вони виступають проявом справедливого ставлення держави до службовця, котрий добросовісно, добросовісно та ефективно виконував свої обов'язки певний період часу, достатній для набуття права на отримання пенсії прокурора.

Слід звернути увагу на те, що численні інші законодавчі спроби обмежити обсяг соціальних гарантій окремих груп категорій громадян, зокрема й у частині їх пенсійного забезпечення, у низці рішень КСУ (в рішеннях від 06 липня 1999 року № 8-рп/99 у справі № 1-16/99 [252], від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 у справі № 1-15/2002 [248], від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 в справі № 1-21/2005 [249], від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008 [250], від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016 в справі № 1-38/2016 [245]) визнавались такими, що не відповідають Основному Закону України. Попри це, по сьогодні КСУ ще не розглядав на предмет конституційності поширення дії ЗУ 2011 року № 3668 [204] на прокурорів, хоча окремі норми цього законодавчого акта розглядались Судом крізь призму ЗУ «Про судоустрій і статус суддів».

У зв'язку з викладеним погодимось із провідною українською вченою О.Л. Кучмою в тому, що принципи права та юридичні позиції КСУ вказують на: а) необхідність повернення пенсійного забезпечення окремих категорій громадян, зокрема прокурорів, «у колишнє правове русло»; б) потребу «переосмислення питання пенсійного забезпечення всіх категорій осіб, яким скасовано норми щодо пенсійного забезпечення, призначеного за спеціальним законодавством» [110, с. 149], що узгоджується з ідеєю недискримінації. Таким чином буде відновлений правопорядок у сфері пенсійного забезпечення не лише прокурорів, але й інших працівників, пенсійне забезпечення яких врегульовується нормами спеціальних законів.

Не в достатній мірі доречним для відмови у вказаних пропозиціях є політика економії Державного бюджету України. В цьому контексті слід наголосити, що ЄСПЛ, «постійно звертаючи увагу на недосконалість законодавчого регулювання в Україні соціального захисту осіб, неодноразово вказував на те, що у справах щодо виплати органами державної влади певних грошових коштів, у тому числі і перерахунку пенсій на користь скаржників, неприйнятними є жодні аргументи державних органів щодо ухилення від цього, зокрема і посилення на брак коштів» [11, с. 13]. Важливість цього неможливо переоцінити, адже, як зазначає КСУ в абз. 5 п. 4 мотивувальної частини рішення від 03 жовтня 2001 року № 12-рп/2001, стале забезпечення фінансування органів прокуратури з метою створення належних умов для їх функціонування та діяльності прокурорів – це одна з конституційних гарантій реалізації прав і свобод громадян, їх судового захисту, адже робота прокуратури «тісно пов'язана з діяльністю судів» [251]. Конкретизуючи цю юридичну позицію в абз. 5 п. 2.3 мотивувальної частини рішення КСУ від 13 грудня 2019 року № 7-р(П)/2019 в справі № 3-209/2018(2413/18, 2807/19), Суд наголосив на тому, що «стале забезпечення фінансування судів з метою створення належних умов для їх функціонування потребує також сталого фінансування органів прокуратури, зокрема належного соціального захисту їх працівників та осіб, які вийшли на пенсію. Потреба у належному соціальному захисті працівників органів прокуратури впливає з характеру покладених на них службових обов'язків у зв'язку з виконанням ними функцій держави, є гарантією незалежності їх діяльності у ефективному судовому захисті прав громадян» [253]. Водночас, вказуючи на неприпустимість виправдання скасування спеціальних пенсій потребами економії Державного бюджету України, слід врахувати й той факт, що на сьогоднішній день Україна перебуває в складній економічній ситуації, обумовленій наслідками пандемії коронавірусної інфекції COVID-19, а також

тривалою Російсько-Українською війною, яка набула повномасштабного характеру з 24 лютого 2022 року.

Отже, визнаючи неприпустимість зниження соціальних стандартів у частині пенсійного забезпечення прокурорів, а також інших груп публічних службовців, які раніше мали право на спеціальні пенсії, на що вказує ЄСПЛ та КСУ, а також враховуючи численні економічні кризові явища в Україні, повномасштабну війну на території України, доходимо висновку, що в цьому питанні сьогодні не можна бути категоричним. Найбільш доцільною в даному аспекті видається солідаризація публічних службовців, а також тих, хто знаходиться у відставці, з державою, яка знаходиться в кризовому безпековому стані. За цих обставин відновлення спеціальних пенсій повинно відбутись тоді, коли в Україні стабілізується економічна та політична ситуація. Зазначимо, що схожий підхід використовувався, зокрема, в Чехії під час пандемії коронавірусної інфекції COVID-19, хоча в 2022 році на цьому тлі чеський уряд почав зловживати цією практикою, що неприпустимо. Так, аналізуючи повідомлення Міністерства праці та соціальних справ, доходимо висновку про те, що базова заробітна плата прокурора в 2020 та 2021 роках становила 90784,80 чеських крон (135901,04 грн станом на 24 серпня 2022 року) [332; 333], а в 2022 році – 96287,40 чеських крон (144089,07 грн станом на 24 серпня 2022 року) [334]. Як можемо помітити, в 2021 році заробітна плата прокурорів, так само як і суддів, залишалась в тому ж розмірі, що і в 2020 році з огляду на політику «заморожування» заробітних плат публічних службовців, яка була запроваджена в Чехії з мотивів економії публічних коштів та мінімізації стагнації економіки, що перебувала під відповідними ризиками в результаті пандемії COVID-19 [336; 348]. Водночас слід звернути увагу на те, що в 2022 році з приходом до влади в Чехії нового складу уряду знову постало питання про зниження та подальше заморожування заробітних плат прокурорів і суддів, що викликало обурення Союзу державних

прокурорів Чехії. У своєму зверненні від 07 січня 2022 року Союз наголосив на тому, що в повній мірі усвідомлює складну економічну ситуацію в Чехії, в основному викликану пандемією COVID-19, що триває, і тому раніше не заперечував проти заморожування зарплат прокурорам і суддям на весь 2021 рік, демонструючи таким чином свою солідарність з політикою держави стосовно забезпечення епідеміологічної безпеки населення та вирішення проблем дефіциту бюджету. Попри це, бажання уряду заморозити, а з лютого 2022 року фактично знизити оклади прокурорам і суддям, на думку Союзу, «є неприйнятною процедурою, котра порушує правові правила розрахунку заробітної плати в судових органах, що діяли роками», а саме за принципом: «у разі економічного зростання зарплати прокурорів та суддів відносно зростають, а в разі кризи – вони автоматично знижуються» [341]. При цьому Союз у своєму зверненні також акцентував увагу й на тому, що безсистемне зниження заробітної плати планувалося здійснитися в той час, коли урядом підвищується заробітна плата деяких інших груп публічних службовців, що «перебуває в явному протиріччі з конституційним ладом, оскільки порушує незалежність судової влади як основної частини демократичної правової держави». Крім того, Союз зазначив, що зниження заробітних плат прокурорів і суддів є однією з перших пропозицій нового складу уряду Чехії, яку урядовці сформулювали без обговорення з представниками системи правосуддя, представниками громадянського суспільства, а також з очевидним розумінням того, що зазначена пропозиція не відповідає нормам, проголошеним в чеській Конституції [341];

2) встановлення максимального розміру пенсії прокурора, тоді як максимальний розмір щомісячного довічного грошового утримання судді визнаний таким, що не відповідає Конституції України. У ч. 1 ст. 2 ЗУ 2011 року № 3668 передбачається, що максимальний розмір пенсії прокурорів, враховуючи також індексації та інші доплати до пенсії, встановлені законодавством, «крім

доплат та надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною» [204], не може перевищувати 10 прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність. Відповідно до ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік» прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність становить: з 1 січня – 1934 грн, з 1 липня – 2027 грн, а з 1 грудня – 2093 грн. За таких обставин максимальний розмір пенсії прокурора в Україні з липня 2022 року не повинен перевищувати 20270 грн. У підрозділі 2.2 дисертації нами вказувалось на те, що такий підхід законодавця має логіку, яку окреслював ВС в постанові від 21 грудня 2021 року в справі № 580/5962/20 [162]. Попри це, в рішенні КСУ № 3-рп/2013 [244], посилаючись на рішення № 4-рп/2007 [246], Суд дійшов висновку, що обмеження щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці є неконституційним, будучи нормативно-правовим заходом залишення незмінним змісту права на пенсію та щомісячне довічне грошове утримання суддів з паралельним звуженням обсягу цього права шляхом встановлення граничної межі для таких виплат суддям. Відповідна практика ставить під сумнів гарантії незалежності і самостійності суддів. При цьому близькими за своїм статусом до суддів є прокурори, а тому вважаємо доречним усунути дискримінаційний підхід законодавця, виражений в ч. 1 ст. 2 ЗУ 2011 року № 3668 [204].

3. *Проблеми оздоровчо-рекреаційного забезпечення працівників органів прокуратури України в структурі їх соціального захисту.* У підрозділі 2.1 дисертації нами зверталась увага на те, що працівники органів прокуратури в контексті соціальної форми соціального захисту можуть розраховувати на отримання щорічної (у рамках щорічної оплачуваної відпустки) допомоги для оздоровлення в розмірі, що не перевищує середньомісячної заробітної плати прокурора (ч. 1 ст. 82 ЗУ 2014 року № 1697). Крім того, в ч. 14 ст. 86 діючого ЗУ 2014 року № 1697 передбачається, що «за пенсіонерами і членами їхніх сімей

зберігаються пільги і гарантії соціального захисту, передбачені цим Законом та іншими законодавчими актами». Зокрема «пенсіонери і члени їхніх сімей, що проживають разом із ними, мають також право на безкоштовне медичне обслуговування в тих медичних закладах, в яких вони перебували на обліку до виходу на пенсію працівника прокуратури» [218].

Тобто оздоровчо-рекреаційне забезпечення працівників органів прокуратури України наразі зводиться до допомоги з оздоровлення та забезпечення безкоштовного медичного обслуговування таких працівників, що зберігається й після виходу їх на пенсію) [97, с. 292]. Попри це, український вчений В.В. Безусий, розглядаючи оздоровчо-рекреаційну форму соціального захисту держслужбовців, доходить думки, що вона наразі практично не існує, адже фактично виявляється лише у «грошовій допомозі під час надання щорічної основної оплачуваної відпустки» [19, с. 6]. На вказану обставину також звертають увагу М.Є. Хоружий та З.В. Гбур, констатуючи, що для соціального захисту оздоровчого спрямування держслужбовців характерним є те, що таке спрямування відповідного захисту «реалізоване лише в одній формі – фінансовій підтримці базових щорічних оплачуваних відпусток; що розраховується, виходячи із середньомісячної заробітної плати» [290, с. 105]. Отже, в умовах сьогодення слід констатувати наступне:

1) оздоровчо-рекреаційне забезпечення працівників зводиться не лише до матеріальної форми соціального захисту, але й виявляється в забезпеченні безкоштовного медичного обслуговування таких працівників;

2) не можна вести мову про повноцінне існування оздоровчо-рекреаційної форми соціального захисту держслужбовців загалом та працівників органів прокуратури зокрема, адже її комплексне осмислення дає підстави стверджувати наступне: а) ч. 1 ст. 82 ЗУ 2014 року № 1697 засвідчує, що використаний законодавцем підхід до упорядкування оздоровчо-рекреаційного забезпечення

працівників призводить до часткового поглинання цієї форми матеріальною формою соціального захисту, тобто вона фактично відсутня, а це наразі являє собою надзвичайно важливу проблему; б) забезпечення безкоштовного медичного обслуговування таких працівників не є достатнім заходом, який вирішує проблематику збереження належного здоров'я (особливо психічного) таких працівників.

Осмислюючи масштаб окресленої проблеми, зазначимо, що Україна за чисельністю населення тривалий час входила до кола найбільших країн Європи, проте, починаючи з 1994 року, в нашій державі спостерігається поступове скорочення населення, що зумовлене зниженням рівня народжуваності, а також зростанням загальної смертності [270, с. 93; 293, с. 13; 302, с. 317]. Значним чином посилили ефект цієї негативної тенденції два наступні фактори: по-перше, пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 (станом на 25 серпня 2022 року в Україні налічувалося 5014929 тих, хто заразився, з них померлих – 108605 осіб [91]); по-друге, Російсько-Українська війна, розпочата в 2014 році (особливо після повномасштабного вторгнення Росії на територію України в 2022 році). При цьому слід враховувати також супутні фактори триваючої війни, зокрема загострення стану невизначеності на тимчасово окупованих територіях, на територіях «сірої зони», через що особи, котрі проживають на цих територіях, відкладають питання реалізації права на батьківство і материнство тощо. Особливим таким фактором є масовий виїзд за кордон держави біженців. Так, станом на 14 липня 2022 року, починаючи з 24 лютого, було зафіксовано понад 9 млн перетинів кордону з боку України [64]. При цьому станом на 23 серпня 2022 року в Європі було зареєстровано 6858825 біженців з України, з яких 3930895 отримали офіційний статус особи, що знаходиться під особливим (тимчасовим) захистом чи має аналогічний статус [346].

Водночас слід зауважити, що особливий вплив на чисельність населення України (як і будь-якої іншої країни [див., напр.: 66, с. 3]) займає фактор здоров'я нації, що виступає ще й чинником державотворення та безпеки держави, будучи «базовою складовою людського капіталу та конкурентоспроможності країни й перебуваючи в тісному інтегральному зв'язку з економікою, наукою та обороноздатністю» [257, с. 13]. Зокрема вчений-економіст Д.Г. Шушпанов зазначає, що особливим викликом для подальшого існування та розвитку України є «незадовільний стан здоров'я населення, що протягом тривалого часу негативно впливає як на соціальну сферу, що потребує значних витрат на охорону здоров'я, та на економічний розвиток, знижуючи його темпи, насамперед через погіршення якості людських ресурсів, так і на демографічну ситуацію, посилюючи депопуляцію» [305, с. 839]. Також вчений доходить висновку, що «погіршення деяких показників стану здоров'я та відсутність суттєвого покращення інших за останні роки свідчить про низьку ефективність державної політики охорони здоров'я та передбачає необхідність запровадження інноваційних підходів до збереження та зміцнення здоров'я населення країни» [305, с. 839]. Не є винятком і сфера соціальної політики держави, в якій недостатня увага приділяється забезпеченню соціальної безпеки населення шляхом створення та введення в дію механізмів відстеження здоров'я населення та впливу на фактори, що погіршують його рівень.

Особливим виявом окресленої проблеми є ігнорування державою потреби належної охорони здоров'я працівників органів публічної влади, котрі виконують трудові (службові) обов'язки в умовах певних обмежень, заборон, а також підвищеного тиску на них з боку контролюючих суб'єктів, зокрема суб'єктів громадянського суспільства. На цю обставину звертають увагу також українські вчені, котрі справедливо відзначають, що «соціально-правова проєкція людини найтіснішим чином відбивається на психофізіологічному стані людини» [231,

с. 94]. За таких обставин «пригноблена людина не лише позбавлена множинних соціальних та правових можливостей, але й буде відчувати той чи інший біологічний дискомфорт, що може призвести до негативних психологічних станів, котрі часто завершуються (трансформується) у різні захворювання, патології, призводять до суїцидів або ж до рекрутування члена законослухняного суспільства у злочинний світ» [231, с. 94]. Особливо актуальним це питання постає стосовно працівників органів публічної влади, діяльність яких спрямована на відновлення справедливості в суспільстві, протидію злочинності тощо. На це вказують також і вчені, констатуючи, що окреслені проблеми кризь призму діяльності професійних публічних службовців та інших працівників органів публічної влади «логічним чином набувають загальносуспільного та загальнодержавного характеру» [231, с. 94], що цілком закономірно, адже результати роботи таких працівників стосуються забезпечення прав людини в державі, забезпечення національної безпеки тощо.

Вказуючи на те, що робота в органах публічної служби характеризується особливостями, які негативним чином позначаються на стані здоров'я кадрів цих органів публічної влади, а отже, й на їх соціальному капіталі та кадровому потенціалі відповідного органу влади, слід вести мову про множинність таких негативних факторів, що загрожують здоров'ю працівників. Так, враховуючи мету та завдання діяльності органів прокуратури, а також характер роботи прокурорів та інших працівників органів прокуратури, можемо дійти думки, що основними шкідливими для здоров'я факторами в роботі цієї групи працівників є те, що така робота характеризується високою інтенсивністю виконання посадових обов'язків, завищеними соціальними очікуваннями від діяльності працівників прокуратури та способу їх життя, тиском суб'єктів громадянського суспільства та інших суб'єктів на прокурорів щодо вчинення тих чи інших процесуальних дій тощо. Саме тому в окремих державах-членах ЄС на

законодавчому рівні приділяється особлива увага забезпеченню належного рівня здоров'я працівників органів прокуратури. Прикладом цього є Словацька Республіка, питанням забезпечення належного рівня здоров'я працівників прокуратури в якій присвячені частини 1 і 4 глави 7 Закону «Про працівників органів прокуратури». Відповідно до частин 1 і 2 ст. 73 вказаного Закону апарат публічної служби прокуратури та керівники органів прокуратури зобов'язані в межах своєї компетенції «створювати умови для безпечного виконання прокурорами своїх обов'язків» [329], а саме: встановлювати, підтримувати в робочому стані і вдосконалювати необхідні засоби захисту та здійснювати технічні й організаційні заходи відповідно до загальнообов'язкових правових норм і службових інструкцій для забезпечення безпеки та охорони здоров'я прокурорів при виконанні ними своїх обов'язків; регулярно інформувати прокурорів про загальнообов'язкові правові положення та службові інструкції для забезпечення здоров'я та безпеки під час виконання своїх обов'язків, регулярно перевіряти знання цих правил та постійно вимагати і контролювати їх дотримання тощо. Крім того, у ч. 4 ст. 73 Закону Словаччини «Про працівників органів прокуратури» зазначено, що зобов'язані суб'єкти повинні «забезпечувати, щоб здоров'ю прокурора не загрожувало куріння на його робочому місці» [329]. Також відповідно до статей 76 і 77 Закону «Про працівників органів прокуратури» в органах прокуратури зобов'язані суб'єкти повинні: 1) з метою підвищення культури роботи прокурора та його службового середовища створювати відповідні умови та дбати про зовнішній вигляд і облаштування службового середовища, соціальних об'єктів та засобів особистої гігієни; 2) забезпечити харчування прокурорів (в службовому приміщенні або поруч з ним), надаючи їм їжу, яка має складатися з однієї основної гарячої страви (прокуратурою компенсується в розмірі 65%).

Також важливо звернути увагу й на те, що згідно з п. «b» ч. 1 ст. 85 Закону «Про працівників органів прокуратури» прокурору повинно бути забезпечене проходження комплексного профілактичного медичного огляду 1 раз на 2 роки. У ст. 84 цього Закону передбачається, що прокурор, котрий пропрацював прокурором не менше 15 років, має право на профілактичну реабілітацію (в реабілітаційних установах, які створені або перебувають у віданні ГП, або в обраних прокурором реабілітаційних установах з повним денним перебуванням, або амбулаторно у формі активного відпочинку та лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на зміцнення фізичного і психічного здоров'я прокурорів) тривалістю 1 тиждень у кожному календарному році, починаючи з календарного року, в якому йому виповнюється 40 років. Прокурор, який пропрацював на посаді прокурора не менше 20 років, має право на профілактичну реабілітацію тривалістю 2 тижні в кожному календарному році, починаючи з календарного року, в якому йому виповнюється 45 років. Однак вказане правило не застосовується в тому випадку, якщо прокурору протягом року була надана путівка на санаторно-курортний відпочинок. З вказаного не впливає, що прокурор в Словаччині не має права на компенсацію витрат, понесених у зв'язку з наданням профілактичної реабілітації в обраній прокурором реабілітаційній установі, та витрат на проживання у зв'язку із цим (в межах суми витрат на забезпечення реабілітації та перебування в реабілітаційних установах, які створені або перебувають у віданні ГП) [329].

Окрему увагу слід також приділити проблемі низької довіри суспільства до органів публічної влади загалом та до органів прокуратури зокрема. Так, за результатами соціального опитування «Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України», проведеного Центром Разумкова у період з липня по серпень 2021 року, прокуратурі «зовсім не довіряли» 36,7% опитаних, «скоріше не довіряли» – 34,4% (з урахуванням, що

«баланс довіри-недовіри» – -53,3%). Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі «зовсім не довіряли» 40% опитаних, «скоріше не довіряли» – 29,3% («баланс довіри-недовіри» – -55,7%). На противагу цьому «баланс довіри-недовіри» до ЗСУ складав -43,5%, до Національної гвардії України – -17,6%, до СБУ – -12,2 % [55]. Виходячи з наведеного, зазначимо, що робота в органі публічної влади, до якого у суспільства низька довіра, корелюється з концепцією гідної праці, яка має безпосереднє відношення до рівня соціальної безпеки відповідних працівників. М.В. Панченко з цього приводу зазначає, що «низький рівень довіри до державного органу та відсутність у цього органу належної репутації обумовлює те, що державні службовці, котрі займають посади у цій службі, можуть відчувати психологічний дискомфорт (образу на осіб, що ототожнюють цих службовців з державним органом та трансформують репутацію цього органу на державних службовців; маргіналізація цих держслужбовців), виконуючи трудову діяльність у цьому державному органі, що призводитиме до приниження відчуття їх власної гідності» [158, с. 85-86]. Враховуючи це, юрист-трудолик доходить думки, що «таку трудову діяльність не можна вважати в повній мірі гідною, зважаючи на психологічне напруження відповідних державних службовців» [158, с. 86]. Іншими словами, робота в органах прокуратури на додаток до специфіки роботи на відповідних посадах також ускладнюється впливом на психофізіологічний стан працівника, пов'язаний із суспільною думкою про роботу в прокуратурі, що досить часто має стереотиповану форму вияву («всі прокурори корупціонери», «всі прокурори недоброчесні та недоброчесні» тощо). Внаслідок цього (сукупно з іншими негативними факторами роботи в прокуратурі – високою інтенсивністю праці, підвищеною відповідальністю тощо) в працівників органів прокуратури можуть з'являтися психологічні проблеми (професійне вигорання, синдром самозванця тощо) чи виникати та розвиватись проблеми із психічним здоров'ям, проблеми із

фізіологічним здоров'ям (включно й у вигляді соматичних захворювань). Принаймні такі висновки можна зробити на підставі релевантних наукових напрацювань вчених-медиків [див., напр.: 321; 326; 339].

Також слід звернути увагу на те, що психічне здоров'я «є важливою складовою національної безпеки, оскільки забезпечує соціальну єдність, продуктивність праці, суспільні спокій і стабільність, що сприяє зростанню соціального капіталу та економічному розвитку суспільства» [257, с. 10]. Крім того, «психічні розлади спричиняють суттєві економічні збитки суспільства, які обумовлені непрацездатністю та соціальною дезадаптацією хворих і їх родичів, суїцидальною та соціально небезпечною поведінкою цього контингенту осіб, суттєвим погіршенням якості життя самих хворих та їх близьких» [289, с. 13].

Вказане сукупно вказує на те, що в дійсності наявні такі аргументи на користь позиції про потребу виправлення поточного стану нормування оздоровчо-рекреаційного забезпечення працівників органів прокуратури України в контексті їх соціального захисту:

- 1) характер роботи в органах прокуратури позначається на психофізіологічному здоров'ї працівників, що крізь призму концепції гідної праці засвідчує недостатність матеріально-компенсаторних дій держави, спрямованих на відновлення здоров'я таких працівників (на недостатність виплати допомоги на оздоровлення). Справа в тому, що виплата допомоги на оздоровлення працівника органу прокуратури є не основною, а допоміжною формою оздоровчо-рекреаційного забезпечення працівників (наразі фактично поглинута матеріальною формою соціального захисту), яка може використовуватись працівником за призначенням в рамках щорічної оплачуваної відпустки, тоді як підтримка здоров'я працівників – це неперервний процес, який має забезпечуватись державою як взірцевим соціально-відповідальним роботодавцем;

2) проблематика психологічного здоров'я Українського народу, а також вплив результатів роботи працівників органів прокуратури мають очевидне соціально-правове значення, яке не може ігноруватись соціальною та правовою державою.

Комплексно осмислюючи окреслену проблему, доходимо думки про необхідність створення таких видів оздоровчо-рекреаційної форми соціального захисту працівників органів прокуратури: 1) *створення та діяльність департаменту психологічного здоров'я в структурі органів прокуратури України*, до основних повноважень якого буде належати: а) надання працівникам органів прокуратури психологічної допомоги, консультацій; б) виявлення у працівників органів прокуратури ознак депресії, емоційного (професійного) вигорання та інших підстав для надання відповідної відпустки; 2) *надання відпусток для поліпшення психологічного здоров'я*, враховуючи людиноцентристське спрямування розвитку України, що засноване на прогресивній цивілізаційній ідеї, відповідно до якої людина, її життя та здоров'я – це найвища соціальна цінність, обумовлює потребу внесення змін до чинного законодавства, які передбачатимуть право працівника органів прокуратури на таку відпустку (також ця відпустка повинна надаватись й іншим державним службовцям, іншим групам працівників, коли для цього є всі підстави та умови).

4. *Проблеми житлово-побутової форми соціального захисту працівників органів прокуратури України*. З результатів дослідження, проведеного в межах підрозділу 2.3 дисертації, може сформуватись думка про те, що на сьогоднішній день житлово-побутове забезпечення зазначеної категорії працівників в Україні є достатнім (хоча в ЗУ відсутня стаття, що містить засади призначення службового житла для заселення працівниками органів прокуратури; Положення про порядок надання службового житла 2020 року не узгоджене із процесом

деряднізації законодавства та не в повній мірі узгоджене з п. 1 ч. 1 ст. 125 ЖК України). Але слід констатувати, що декілька років тому соціальні стандарти, які в межах цієї забезпучальної діяльності використовувались, були значно вищими за поточні. Наприклад, до 06 грудня 2019 року житлово-побутова форма соціального захисту працівників органів прокуратури передбачала також можливість надання та отримання безвідсоткового кредиту для житлового будівництва або придбання квартир чи індивідуальних житлових будинків. Відповідні забезпечувальні житлово-побутові відносини врегульовувались урядовою постановою від 18 лютого 2004 року № 182 [200], котра втратила чинність на підставі постанови КМУ від 27 листопада 2019 року № 978 [170], а також передбачали можливість надання (уповноваженим банком – відкритим акціонерним товариством «Державний ощадний банк України») безвідсоткового кредиту (в грн та строком до 20 років) для житлового будівництва або придбання квартир (індивідуальних житлових будинків) шляхом компенсації відсоткової ставки за користування кредитом за рахунок коштів Державного бюджету. Відповідний безвідсотковий кредит міг бути наданий одноразово (протягом періоду перебування на держслужбі) держслужбовцям, зокрема й працівникам органів прокуратури, котрі:

1) згідно із законодавством потребують поліпшення житлових умов. Зазначений стан констатувався документальним підтвердженням факту, що державний службовець-позичальник і члени його сім'ї перебувають на квартирному обліку;

2) звернулись до уповноваженого банку із заявою про надання кредиту, а також надали необхідний пакет документів (лист-погодження; документи на отримання кредиту згідно з вимогами уповноваженого банку та ін.), погодившись з умовами надання кредиту, які відповідають Типовій формі кредитної угоди;

3) бажають придбати чи побудувати житло, розмір загальної площі якого відповідає нормам загальної площі на одного члена сім'ї – 21 м², а також 10,5 м² додатково на сім'ю.

Важливо також звернути увагу на те, що в абз. 2 п. 11 уже нечинної постанови КМУ від 18 лютого 2004 року № 182 передбачалась гарантія продовження дії кредитного договору (на вказаних пільгових умовах) навіть після припинення державної служби, а саме у зв'язку із виходом на пенсію, зокрема, по інвалідності.

Отже, з метою забезпечення належного рівня соціальної безпеки працівників органів прокуратури та держслужбовців в Україні загалом необхідно, на наш погляд, прийняти новий Порядок надання державним службовцям, які відповідно до законодавства потребують поліпшення житлових умов, безвідсоткового кредиту для житлового будівництва або придбання квартир чи індивідуальних житлових будинків. Проте, враховуючи поточний кризовий стан економіки України, вважаємо, що це питання слід вирішити після завершення Російсько-Української війни та на підставі констатації Урядом факту стабілізації стану економіки України.

Враховуючи викладене в цьому підрозділі дисертації, слід наголосити на тому, що сучасний стан правового регулювання та практики реалізації норм законодавства про соціальне забезпечення працівників органів прокуратури характеризується множиною проблем. При цьому частина таких проблем (скасування спеціального пенсійного забезпечення прокурорів, а також припинення надання держслужбовцям безвідсоткового кредиту для житлового будівництва чи для придбання ними квартир або ж індивідуальних житлових будинків) не може бути вирішена в умовах сьогодення, враховуючи той факт, що на їх вирішення потребуватимуться значні видатки з Державного бюджету України, що наразі являє собою особливу проблему, беручи до уваги кризовий

стан економіки держави, спричинений наслідками пандемії коронавірусної хвороби та триваючою по сьогодні Російсько-Українською війною. Водночас, як вже нами було з'ясовано, наразі існують численні проблеми, які вимагають або незначних бюджетних витрат, або взагалі не потребують видатків Державного бюджету, оскільки їх вирішення знаходиться в площині забезпечення юридичної визначеності норм законодавства про соціальний захист працівників органів прокуратури.

3.2 Шляхи удосконалення правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України

В Україні, як і в будь-якій правовій, демократичній та соціальній державі, забезпечення належного правопорядку безпосереднім чином «залежить від якісної, збалансованої системи нормативно-правової регламентації» [50, с. 16]. Водночас слід мати на увазі, що «об'єктивне право викликається об'єктивними потребами людей, що виявляються в соціальних відносинах і зв'язках. Воно в ідеалі відображає ці потреби, а саме ці потреби, а не об'єктивне право, впливають на людей, зокрема на законодавця. Потреби закономірно впливають на трансформацію відносин, позаяк люди у своїх відносинах намагаються «вирватися» з формальних норм, порушуючи таким чином право як абстрактний еталон, правовий ідеал» [90, с. 112]. Отже, ефективний правопорядок залежить від того, наскільки адекватним є стан правового регулювання суспільних відносин, які потребують регулятивного впливу держави. Крім того, як справедливо зазначає Н.Ю. Гунько, «характерною рисою сучасної системи законодавства України є переобтяженість її великою кількістю законів, зокрема і коригуючих (законів про внесення змін та доповнень до законів). Така система не може бути стійкою, у ній спостерігається збій синхронності відповідних елементів у межах цілого, відсутність балансу нормативного масиву. Вона

потребує постійного моніторингу та ревізії законів, належного здійснення законотворчої діяльності, застосування законотворчої техніки та технології задля створення якісних законів, а також проведення коригуючої законотворчої діяльності та застосування коригуючої законотворчої техніки і технології для їх оновлення та виправлення» [50, с. 16]. Іншими словами, вдосконалення національного законодавства: 1) не повинно призводити до його невинуватеної інфляції [див., напр.: 42], зважаючи, що означений процес є вкрай «кропіткою та безперервною роботою, спрямованою на вивчення, систематизацію законодавства, вивчення практики його реалізації та забезпечення його відповідності реальним умовам життя суспільства» [113, с. 32]; 2) має сприяти побудові дійсно ефективного законодавства, яким в загальному вигляді є «законодавство, котре здатне привести до потрібних результатів, викликає найбільший ефект» [272, с. 42], будучи здатним вважатись «інструментом задоволення тих чи інших інтересів суб'єктів суспільного життя» [272, с. 43].

Враховуючи викладене, зазначимо, що в наявних наукових напрацюваннях українських вчених [див., напр.: 4; 36; 37; 149; 150; 286; 288; 303, с. 4-5; 343] уже в тій чи іншій мірі окреслювались пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України, зокрема, в частині правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури. При цьому варто констатувати, що ними: 1) не охоплюється увесь комплекс актуальних проблем соціального захисту відповідної групи працівників органу публічної служби, окреслених нами в підрозділі 3.1 дисертації; 2) не враховуються зміни чинного законодавства, обумовлені останньою реформою прокуратури, пенсійною реформою, а також нові акти ГП, що стосуються окремих аспектів соціального захисту працівників органів прокуратури. Водночас аналіз зареєстрованих у ВРУ проєктів законів України, метою яких є вирішення актуальних проблем соціального захисту працівників органів прокуратури України (проєкт ЗУ 2020

року № 3854 та проєкт ЗУ 2022 року № 7058), свідчить (як нами було встановлено в підрозділі 2.1 дисертації), що вони не можуть у повній мірі вирішити комплекс окреслених проблем.

Додатково звернемо увагу й на те, що в наукових дослідженнях і розвідках українських вчених і дослідників, у яких формулюються авторські пропозиції з приводу вдосконалення правового режиму соціального захисту працівників органів прокуратури, не приділяється увага критичному аналізу досвіду правового регулювання соціального захисту працівників таких органів в державах постсоціалістичного простору, які наразі є державами-членами ЄС, а саме Чехії та Словаччині (враховуючи при цьому останні зміни законодавства в цих державах, спрямовані на посилення соціального захисту працівників прокуратури в умовах критичної економічної нестабільності, обумовленої пандемією коронавірусної хвороби COVID-19 та війною в Україні). При цьому необхідно наголосити на тому, що використання європейського досвіду правового регулювання соціальних і трудових відносин в умовах реформи соціального законодавства України повинно проводитись вкрай обережно, адже в державах-членах ЄС, що підтверджують вітчизняні юристи-трудовики [див., напр.: 7, с. 203, 210-211, 334; 78, с. 236-237; 119, с. 196, 308, 332-333; 158, с. 340-341], діє соціальне законодавство, котре не завжди можна назвати дійсно досконалим або ж більш прогресивним у порівнянні з українським соціальним правом. На підтвердження важливості цього аспекту слід навести практику правового регулювання соціального захисту працівників прокуратури та реалізації цих норм в Чехії: 1) хоча в цій державі сформована цілісна оздоровчо-рекреаційна форма соціального захисту, в рамках формування та реалізації кадрової політики в органах прокуратури Чехії, як зазначає В. Новакова (*Věra Nováková*), котра є прокуроркою окружної прокуратури міста Яблонєц-над-Нісоу (Чехія), у чеській прокуратурі має місце гендерно-стереотипний підхід під час

призначення прокурорів на посади за спеціалізацією [347], що негативним чином позначається на психологічному здоров'ї працівників та на якості психологічного клімату в колективі (це закономірно, з огляду на сутність і значимість гендерної рівності [див., напр.: 345]); 2) Міністерство праці та соціальних справ Чехії в 2022 році почало зловживати правом заморожування заробітних плат прокурорам, посиляючись на потреби економії видатків Державного бюджету, хоча на початку року у відповідній економії не було об'єктивної потреби [100].

Враховуючи викладене, а також висновки, отриманні нами в рамках попередніх підрозділів дисертації, доходимо думки про можливість удосконалення правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури України в межах наступних напрямів.

1. *Стратегічно-концептуальний напрям упорядкування соціального захисту працівників органів прокуратури України, який передбачає розроблення та затвердження Стратегії забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури до 2033 року.* Будь-який акт поведінки об'єктивується ідеологічною свідомістю актора (діючої особи). Не є винятком і прийняття, зміна чи скасування нормативно-правових актів, які прямо чи опосередковано стосуються питань соціального захисту працівників органів прокуратури. При цьому тенденцію до десоціалізації сфери соціального захисту працівників органів прокуратури засвідчує той факт, що раніше задекларовані в Основному Законі та в актах соціального права України засади зазнають суттєвої деформації в питаннях упорядкування оплати праці, житлово-побутового та пенсійного забезпечення цієї групи працівників. Зважаючи на це, вбачаємо потребу в розробленні та затвердженні стратегічного акта, який окреслюватиме: 1) сутність соціального захисту працівників органів прокуратури, а також основні актуальні та потенційні проблеми соціального захисту цих працівників; 2) перспективні

напрями подолання (недопущення) відповідних проблем; 3) перспективні шляхи удосконалення чинного законодавства в частині соціального захисту працівників органів прокуратури (враховуючи досвід держав-членів ЄС) крізь призму засад людиноцентризму, рівності та справедливості; 4) критерії оцінювання ефективності норм законодавства про соціальний захист відповідної групи працівників; 5) механізм контролю за дотриманням стандартів соціального захисту таких працівників (повинен узгоджуватись із правовим механізмом реалізації прав працівників [див., напр.: 144]); 6) очікувані результати реалізації цієї Стратегії, а також обов'язковість складання та опублікування зобов'язаним суб'єктом щорічної доповіді про забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури (довідь на рівні окружної прокуратури – керівник окружної прокуратури; доповідь на рівні ОГП – перший заступник ГП; зведена доповідь – ГП; доповідь на рівні обласної прокуратури – керівник обласної прокуратури); 7) джерела коштів, які необхідно залучити для повноцінної реалізації відповідного концептуально-стратегічного документа.

2. Напрямок внесення комплексних змін до чинних законодавчих актів України шляхом розроблення та прийняття проекту ЗУ «Про вдосконалення правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури». Пропонований законопроект передбачатиме внесення змін до законів України 2011 року № 3668, 1999 року № 966, «Про Державний бюджет України на 2022 рік» та 2014 року № 1697.

У межах внесення комплексних змін до ЗУ 2014 року № 1697, які забезпечуватимуть юридичну визначеність оплати праці прокурорів, доцільно:

1) викласти ч. 2 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697 в такій редакції:

«2. Заробітна плата прокурора складається з посадового окладу, надбавок, доплат, премій і компенсацій».

Крім того, в абз. 2 відповідної частини статті 81 зазначеного Закону доцільно вказати базовий посадовий оклад (посадовий оклад прокурора окружної прокуратури), який встановлений до кінця поточного року. Тобто відповідна норма буде аналогічною ст. 3а Закону Чехії «Про заробітну плату прокурорів», яка щороку змінюється для забезпечення юридичної визначеності та простоти (однозначності) розуміння відповідної категорії;

2) доповнити вказаний ЗУ статтею 81-1 «Надбавка за вислугу років» (при цьому слід скасувати частину 7 ст. 81 Закону, а також викласти в новій редакції Порядок, затверджений постановою КМУ від 09 грудня 2015 року № 1090 [198]). У ч. 1 пропонованої статті необхідно відобразити вже наявну в законодавстві логіку обрахування щомісячної надбавки за вислугу років за наявності стажу роботи (понад 1 рік у розмірі 10%, понад 2 роки – 15%, понад 5 років – 18% і т. д.). У ч. 2 ст. 81-1 Закону слід визначити періоди трудової зайнятості чи вільні від трудової діяльності періоди, які враховуються в період проходження служби, що дає право на одержання щомісячної надбавки за вислугу років, зокрема: час роботи (служби) в органах прокуратури; час проходження строкової військової служби та служби на посадах начальницького складу в органах внутрішніх справ, податкової міліції, кримінально-виконавчої служби та інших правоохоронних органах, а також стаж військової служби в ЗСУ, СБ України, інших утворених згідно із законодавством військових формуваннях; час роботи в державних установах, інших організаціях, якщо вони були направлені туди, а потім повернулися в органи прокуратури для продовження роботи; період здобуття освіти (за денною формою навчання) у вищих навчальних закладах в Україні на юридичних факультетах; період роботи на адміністративних посадах, посадах науково-педагогічних та наукових працівників у Тренінговому центрі прокурорів України; час відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку тощо. У ч. 3 пропонованої статті необхідно вказати, що періоди проходження

служби на посадах, якими передбачено обчислення вислуги років для виплати щомісячної надбавки на пільгових умовах, зараховуються згідно з довідкою з попереднього місяця служби. Також у цій частині ст. 81-1 ЗУ 2014 року № 1697 в редакції пропонованого законопроекту необхідно зазначити, що період проходження служби, який дає право на одержання щомісячної надбавки за вислугу років, обчислюється на підставі трудової книжки (відомостей про проходження служби), а в разі її відсутності – на підставі довідок, витягів з наказів і особових справ, особистих рахунків і відомостей про оплату праці та інших документів, які містять достатні дані про відповідні періоди проходження служби. У ч. 4 ст. 81-1 Закону необхідно закріпити таке застереження: «Прокурорам, у яких протягом календарного місяця виникло право на підвищення розміру щомісячної надбавки за вислугу років, загальна сума надбавки за місяць визначається шляхом підсумовування надбавок, обчислених у відповідних розмірах за періодами місяця»;

3) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-2 «Надбавка за інтенсивність праці або за виконання особливо важливої роботи», в якій слід вказати, що відповідна надбавка встановлюється у розмірі до 100% посадового окладу (з урахуванням надбавки за вислугу років), в разі, коли прокурори безпосередньо займаються розробленням проєктів нормативно-правових актів, проводять експертизу проєктів таких актів (якщо положеннями про підрозділи передбачено виконання такої роботи). При цьому слід закріпити застереження, згідно з яким несвоєчасне виконання завдань, а також погіршення якості роботи, порушення службової дисципліни є підставою для того, щоб надбавка за інтенсивність праці (за виконання особливо важливої роботи) була скасована чи її розмір зменшувався протягом відповідного календарного місяця або ж (у разі притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності) протягом всього періоду застосування до прокурора заходів дисциплінарного впливу;

4) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-3 «Надбавка за виконання обов'язків на адміністративній посаді» (при цьому слід скасувати частину 5 ст. 81 Закону), яка буде аналогічною ч. 5 ст. 81 вказаного Закону;

5) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-4 «Надбавка за виконання в повному обсязі роботи тимчасово відсутнього прокурора». Ця норма Закону буде узгоджена із ч. 3 ст. 52 ЗУ 2015 року № 889 [185], відповідатиме за своїм змістовим наповненням ст. 4 чеського Закону «Про заробітну плату прокурорів» й передбачатиме нарахування такої надбавки в тому разі, якщо виконання прокурором відповідних службових обов'язків не входить в його професійні обов'язки (у цьому сенсі не може нараховуватись така надбавка, наприклад, першому заступнику ГП, коли відсутній ГП, заступнику ГП, коли відсутній перший заступник ГП тощо);

6) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-5 «Надбавка за знання та використання в роботі іноземної мови», яку доцільно викласти в редакції, що мала місце в підп. 1 п. 3 наразі нечинної постанови КМУ 2019 року № 1155;

7) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтями 81-6 «Надбавка за почесне звання «заслужений» і 81-7 «Доплата за науковий ступінь». Також, як і в попередній пропозиції, відповідні статті слід викласти в редакції підпунктів 2 і 3 п. 3 нечинної постанови 2019 року № 1155 з урахуванням абз. 5 п. 3 вказаної урядової постанови;

8) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-7 «Доплата за виконання службових обов'язків в надурочний час». Такий вид доплати передбачається в Словаччині (підп. 2 п. «б» ч. 1 ст. 93 та ч. 2 ст. 101 Закону Словаччини «Про працівників органів прокуратури») й у пропонованій редакції ЗУ 2014 року № 1697, який повинен узгоджуватись зі ст. 106 КЗпП України;

9) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-8 «Доплата за виконання службових обов'язків у святкові і неробочі дні та в нічний час», що також є

додатковим елементом заробітної плати прокурорів, наразі передбаченої у Словаччині (підпункти 4-6 п. «с» ч. 1 ст. 93 та статті 110-112 Закону Словаччини «Про працівників органів прокуратури») й повинна у пропонованій редакції ЗУ 2014 року № 1697 узгоджуватися зі статтями 107 і 108 КЗпП України;

10) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-9 «Спеціальна доплата». Відповідна стаття повинна бути аналогічною юридичним приписам, які мають місце у підп. 7 п. «с» ч. 1 ст. 93 Закону Словаччини «Про працівників органів прокуратури», а саме передбачати доплату за роботу, пов'язану із боротьбою з організованою злочинністю, воєнними злочинами, злочинами проти людства та людяності;

11) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-10 «Надбавка за роботу, що передбачає доступ до державної таємниці». Спершу зазначимо, що в проекті ЗУ 2020 року № 3854 передбачалось врегулювати відповідні компенсаційні виплати прокурорам в абз. 4 ч. 7 ст. 81 ЗУ 2014 року № 1697 (в редакції законопроекту), а саме в розмірі, який залежить «від ступеня секретності інформації: відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «Особливої важливості», – 20% посадового окладу; відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «Цілком таємно», – 15% посадового окладу; відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «Таємно», – 10% посадового окладу» [172]. Такий підхід авторів законопроекту є непропорційним і несправедливим, беручи до уваги розмір надбавок за роботу, що передбачає доступ до державної таємниці, суддям відповідно до ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». Вважаємо, що для прокурорів повинна застосовуватись та ж сама логіка визначення розміру відсотку надбавки за роботу, що передбачає доступ до державної таємниці, яка використана в ч. 8 ст. 135 ЗУ 2010 року № 2453 [225], а саме збільшення на 5% посадового окладу залежно від ступеня секретності інформації, з якою працює прокурор, виходячи з того, що робота з доступом до відомостей (їх носіїв), що має ступінь секретності

«Таємно», повинна компенсуватись 5% посадового окладу прокурора. Саме тому вважаємо, що пропонувану нами статтю слід викласти з дотриманням підходу, використаного в ч. 8 ст. 135 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів»;

12) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-11 «Преміювання прокурорів», яка складатиметься з норм, які наразі передбачені в абзацах 4 і 5 ч. 2 ст. 81 вказаного Закону (необхідно паралельно скасувати дію цих абзаців ч. 2 вказаної статті зазначеного законодавчого акта);

13) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-12 «Зарплата прокурора при його тимчасовому відстороненні та після завершення тимчасового відсторонення». Ця стаття буде схожою за змістом зі ст. 9 Закону Чехії «Про заробітну плату прокурорів» та ст. 104 Закону Словаччини «Про працівників органів прокуратури», вона передбачатиме наступне: а) на час тимчасового відсторонення прокурор отримуватиме 50% базового посадового окладу; б) після завершення тимчасового відсторонення (до 15 числа відповідного місяця) прокурору повертається недоотримана через тимчасове відсторонення частина заробітної плати (включно з доплатами, надбавками, компенсаціями, на які він мав право чи міг би їх отримати у разі, якщо не був би відсторонений); в) ця різниця повертається прокурору, який був відсторонений, лише в тому разі, якщо він не був притягнутий до кримінальної чи дисциплінарної відповідальності за дії, які були фактичною підставою для тимчасового відсторонення;

14) доповнити ЗУ 2014 року № 1697 статтею 81-13 «Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань і допомога на оздоровлення» (паралельно потрібно виключити ч. 3 ст. 83 із вказаного ЗУ), в якій слід зазначити, що прокурорам може надаватись матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань, а також допомога на оздоровлення під час надання щорічної відпустки (як важливого природного права людини [294]) у розмірі, що не перевищує середньомісячної заробітної плати прокурора;

15) викласти ч. 1 ст. 83 ЗУ 2014 року № 1697 у новій редакції, що забезпечуватиме юридичну визначеність матеріально-побутової форми соціального захисту працівників органів прокуратури. У відповідній частині слід передбачити, що працівникам ОГП, регіональних (обласних) та спеціалізованих на правах обласних прокуратур, місцевих (окружних) та спеціалізованих на правах окружних прокуратур може бути призначене для заселення службове жиле приміщення, коли такі працівники в зв'язку з характером їх службової діяльності повинні проживати за місцем проходження служби (роботи). Також необхідно вказати, що наказами ГП затверджується перелік категорій працівників органів прокуратури, яким може бути надано службове жиле приміщення, а також порядок надання службових жилих приміщень і користування ними в органах прокуратури. Окремо слід зробити застереження, що службове жиле приміщення надається на підставі наказу ГП, керівника регіональної (обласної) прокуратури, спеціалізованої прокуратури на правах обласної, що видається з урахуванням рішення житлово-побутової комісії, працівникам органів прокуратури лише на час виконання ними службових обов'язків, які потребують проживання в такому приміщенні. Також на рівні Закону необхідно передбачити, що без надання іншого жилого приміщення не може бути виселено зі службового жилого приміщення осіб, які належать до категорій громадян, зазначених у статті 125 ЖК України;

16) викласти ч. 20 ст. 86 ЗУ 2014 року № 1697 у новій редакції, що визначатиме умови та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури. В абз. 2 п. 2.3 мотиваційної частини рішення КСУ від 13 грудня 2019 року № 7-р(П)/2019 в справі № 3-209/2018(2413/18, 2807/19) зазначається, що первинна редакція ч. 20 ст. 86 ЗУ 2014 року № 1697 окреслювала множину фактичних підстав, що є достатніми для перерахунку пенсій, призначених прокурорам. Незважаючи на це, 28 грудня 2014 року було прийнято ЗУ № 76-

VIII [178], яким встановлювалося, що лише КМУ повинні визначатись умови і порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури, що суперечить ідеї поділу влади в Україні та загрожує незалежності прокуратури [204]. Виходячи з цього, зазначимо, що необхідно викласти ч. 20 ст. 86 ЗУ 2014 року № 1697 в редакції, яка буде відповідати первинній редакції цього законодавчого акта, враховуючи той факт, що мотиви її зміни не узгоджуються із засадами демократизму і правової держави та привели до тривалої (починаючи з 28 грудня 2014 року) юридичної невизначеності умов і порядку перерахунку пенсій, призначених працівникам прокуратури України.

У межах внесення змін до законів України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» і № 966 1999 року слід скасувати п. 6 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік» та доповнити ст. 1 ЗУ 1999 року № 966 новою частиною, якою заборонятиметься практика розмиття сутності поняття прожиткового мінімуму працездатних осіб з метою зменшення розміру посадового окладу прокурорів. З метою недопущення практики, використаної законодавцем в п. 6 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік», ст. 1 ЗУ 1999 року № 966 доцільно доповнити новою частиною такого змісту:

«Не допускається встановлення особливого розміру прожиткового мінімуму для окремих категорій громадян, який відрізняється від встановленого розміру прожиткового мінімуму чи розміру прожиткового мінімуму, встановленого окремо для тих, хто належить до основних соціальних і демографічних груп населення відповідно».

У межах внесення змін до ЗУ 2011 року № 3668 [204] необхідно виключити норму, яка передбачає поширення ч. 1 ст. 2 вказаного ЗУ на відносини пенсійного забезпечення, що виникають на підставі норм ЗУ 2014 року № 1697 [108, с. 180].

3. *Напряом внесення комплексних змін до чинних підзаконних актів України шляхом викладення в новій редакції урядових підзаконних актів, які*

упорядковуюють відносини з приводу матеріального забезпечення прокурорів. Вказане, зокрема, стосується:

1) Порядку, затвердженого постановою КМУ від 09 грудня 2015 року № 1090 [198]. Суть цих змін повинна полягати в наступному: цим Порядком не будуть врегульовуватись виплати щомісячної надбавки за вислугу років прокурорам; цей Порядок визначатиме виплати щомісячної надбавки за вислугу років працівникам органів прокуратури, котрі не є прокурорами та держслужбовцями. Тому необхідно сформулювати нову назву Порядку, а саме: *«Порядок виплати щомісячної надбавки за вислугу років працівникам органів прокуратури, які не є прокурорами та державними службовцями»*;

2) постанови КМУ від 31 травня 2012 року № 505 [229], яка повинна упорядковувати структуру та умови оплати праці працівників органів прокуратури, котрі не є прокурорами.

Беручи до уваги викладене, можемо дійти висновку, що на сьогоднішній день, попри множину кризових явищ в економіці та в безпековій сфері України, можливим є комплексне вдосконалення чинного законодавства, яке сприятиме підвищенню рівня соціальної безпеки працівників органів прокуратури. Комплексність відповідних пропозицій виражається в тому, що вони стосуються: 1) концептуально-ідеологічної основи розвитку законодавства про соціальний захист працівників органів прокуратури, відповідної основи реалізації цих норм законодавства, а також цілісної стратегії еволюції інституту соціального захисту працівників органів прокуратури, об'єктивація якої передбачатиме створення контрольного механізму, що включатиме й громадський контроль за цим процесом; 2) масштабного вдосконалення нормативно-правової основи соціального захисту працівників органів прокуратури, що сприятиме юридичній визначеності сукупності соціально-забезпечувальних відносин з приводу соціальної безпеки таких працівників. Також слід зазначити, що окреслені в

цьому підрозділі пропозиції слід опрацьовувати разом низкою пропозицій, сформульованих нами в інших підрозділах дисертації (з приводу створення та забезпечення діяльності департаменту психологічного здоров'я в структурі органів прокуратури України, закріплення в законодавстві права на відпустку для поліпшення психологічного здоров'я працівників).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Для матеріальної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України характерним є наступне: 1) недостатня юридична визначеність обсягу та характеру додаткових елементів заробітної плати прокурора (надбавки за інтенсивність праці, за виконання особливо важливої роботи, за знання та використання в роботі іноземної мови, за почесне звання «заслужений», за науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук з відповідної спеціальності, компенсаторні доплати), а також нормативної площини, що їх визначає (не вирішує цю проблему також проект ЗУ 2020 року № 3854); 2) використання законодавцем в ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік» дискримінаційного підходу, що виражається в зниженні розміру посадового окладу прокурора окружної прокуратури за рахунок розмиття поняття «прожитковий мінімум для працездатних осіб».

2. До основних проблем пенсійної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України належать наступні: 1) скасування спеціального пенсійного забезпечення прокурорів, що є відмовою від справедливої компенсації за обмеження, заборони, пов'язані з виконанням прокурорської

роботи, інтенсивністю цієї роботи, а також інструментом запобігання корупції в прокуратурі (вирішення цієї проблеми потрібно відкласти до моменту стабілізації економічної та соціально-політичної ситуації в Україні, яка була загострена з 24 лютого 2022 року); 2) встановлення максимального розміру пенсії прокурора, тоді як максимальний розмір щомісячного довічного грошового утримання судді визнаний таким, що не відповідає Конституції України.

3. Основними проблемами оздоровчо-рекреаційного забезпечення працівників органів прокуратури України в структурі їх соціального захисту є те, що: 1) цей вид соціального забезпечення формально зводиться до матеріальної форми соціального захисту, а також об'єктивується в забезпеченні безкоштовного медичного обслуговування таких працівників; 2) характер роботи в органах прокуратури позначається на психофізіологічному здоров'ї працівників, що крізь призму концепції гідної праці свідчить про недостатність матеріально-компенсаторних дій держави, спрямованих на відновлення здоров'я таких працівників (на недостатність виплати допомоги для оздоровлення), а також вказує на потребу: а) створення структурного підрозділу в органах прокуратури, який відповідатиме за забезпечення психологічного клімату в колективі та за психологічну стабільність працівників прокуратури; б) доповнення переліку відпусток працівників органів прокуратури оплачуваними відпустками для поліпшення психологічного здоров'я працівника.

4. Для житлово-побутового забезпечення працівників органів прокуратури характерні такі проблеми: 1) припинення з 2019 року практики надання безвідсоткового кредиту для житлового будівництва або придбання квартир чи індивідуальних житлових будинків (вирішення цієї проблеми шляхом прийняття урядової постанови, подібної до постанови КМУ 2004 року № 182, слід здійснити після подолання кризових явищ в економіці України); 2) у чинній редакції ЗУ 2014 року № 1697 відсутні норми, що визначали б загальні засади призначення

службового жилого приміщення для заселення працівниками органів прокуратури; 3) Положення про порядок надання службового житла 2020 року не узгоджене з процесом дерадянзації законодавства та не в повній мірі узгоджене з п. 1 ч. 1 ст. 125 ЖК України.

5. Удосконалення правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України доцільно здійснювати в межах таких напрямів:

1) стратегічно-концептуального напрямку упорядкування соціального захисту працівників органів прокуратури України шляхом розроблення та затвердження Стратегії забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури до 2033 року;

2) напрямку внесення комплексних змін до чинних законодавчих актів України шляхом розроблення та прийняття проєкту ЗУ «Про вдосконалення правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури», який враховуватиме положення законів Чехії «Про заробітну плату прокурорів» і Словаччини «Про працівників органів прокуратури» та передбачатиме наступне: а) внесення таких змін до ЗУ 2014 року № 1697: *по-перше*, викладення в новій редакції: ч. 2 ст. 81 (конкретизація елементів заробітної плати прокурора та розміру окладу прокурора окружної прокуратури на поточний рік); ч. 1 ст. 83 (забезпечення юридичної визначеності матеріально-побутової форми соціального захисту працівників органів прокуратури); *по-друге*, доповнення Закону статтями 81-1 – 81-14, а саме: «Надбавка за вислугу років»; «Надбавка за інтенсивність праці або за виконання особливо важливої роботи»; «Надбавка за виконання обов'язків на адміністративній посаді»; «Надбавка за виконання в повному обсязі роботи тимчасово відсутнього прокурора»; «Надбавка за знання та використання в роботі іноземної мови»; «Надбавка за почесне звання «заслужений»; «Доплата за науковий ступінь»; «Доплата за виконання

службових обов'язків в надурочний час»; «Доплата за виконання службових обов'язків у святкові і неробочі дні та в нічний час»; «Спеціальна доплата» (за роботу, пов'язану із боротьбою з організованою злочинністю, воєнними злочинами, злочинами проти людства та людяності); «Надбавка за роботу, що передбачає доступ до державної таємниці»; «Преміювання прокурорів»; «Зарплата прокурора при його тимчасовому відстороненні та після завершення тимчасового відсторонення»; «Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань і допомога на оздоровлення»; *по-третє*, скасування абзаців 4 і 5 ч. 2, частин 5 і 7 ст. 81 Закону; б) внесення змін до інших законів України, а саме: *по-перше*, скасування п. 6 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік» та доповнення ст. 1 ЗУ 1999 року № 966 новою частиною, якою заборонятиметься практика розмиття змісту поняття прожиткового мінімуму працездатних осіб з метою зменшення розміру посадового окладу прокурорів; *по-друге*, внесення змін до ч. 1 ст. 2 ЗУ 2011 року № 3668 [204], виключивши її поширення на відносини пенсійного забезпечення, які виникають на підставі норм ЗУ 2014 року № 1697;

3) напряму внесення комплексних змін до чинних підзаконних актів України шляхом викладення в новій редакції урядових підзаконних актів, які упорядковують відносини з приводу матеріального забезпечення прокурорів: постанов КМУ від 31 травня 2012 року № 505 та від 09 грудня 2015 року № 1090.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та надано нове вирішення наукової задачі, що полягає в тому, щоб на підставі теоретичних і практичних висновків й узагальнень вчених-юристів визначити сутність форм соціального захисту працівників органів прокуратури України та особливостей і проблем їх правового регулювання. До основних результатів наукового дослідження належать наведені нижче висновки.

1. Працівники органів прокуратури України як особливий об'єкт соціального захисту характеризуються тим, що: 1) вони є окремою групою працездатних громадян (персонал органів прокуратури, що охоплює професійних публічних службовців зі статусом прокурора чи без такого статусу, а також працівники, які виконують функції з обслуговування), на яких може бути поширено режим забезпечення соціальної безпеки таких працівників; 2) до них застосовуються заходи соціального захисту, які: а) є показником рівня цивілізованості держави та раціональною діяльністю держави і суспільства стосовно таких працівників, адже є об'єктивно виправданим комплексом заходів гарантування незалежності прокурорів, відносної самостійності держслужбовців органів прокуратури, престижності держслужби, забезпечення соціальної безпеки працівників органів прокуратури загалом, а також засобом мотивації найбільш професійних кадрів реалізувати право на працю саме в органах прокуратури; б) їм притаманна трирівнева модель об'єктивації (загальний рівень соціального захисту громадян; спеціальний рівень соціального захисту, спрямований на захист працівників загалом і прокурорів зокрема; особливий рівень соціального захисту, яким охоплено працівників органів прокуратури, котрі належать до окремих категорій працівників).

2. Комплекс основних засад соціального захисту працівників органів прокуратури України складають: 1) концептуальні засади: а) мета соціального

захисту (всебічне забезпечення стану соціальної безпеки працівників органів прокуратури, яким загрожують соціальні ризики); б) завдання соціального захисту (створення гідних умов праці працівників органів прокуратури; збалансування обумовлених роботою в органах прокуратури обмежень і заборон відповідними компенсаціями; стимулювання працівників органів прокуратури до добросовісної і добросовісної, повної та продуктивної роботи; здійснення (організація, проведення) різноманітних заходів, спрямованих на підвищення престижу посади працівника органів прокуратури тощо); в) функції соціального захисту (загальні: економічна, соціальна, політична, демографічна; основні: захисна, стимулююча, компенсаційна; факультативні: контрольно-профілактична, інноваційна, ідеологічна); 2) нормативно-правові засади, а саме норми: а) законодавчих актів соціального права (КЗпП України, законів України 1998 року № 16/98, 2003 року № 1058 та ін.); б) законодавчих актів адміністративного права, що містять норми соціального права (законів України 1993 року № 3781, 2000 року № 2017, 2014 року № 1697, 2015 року № 889, 2019 року № 2671); в) підзаконних актів, які містять норми соціального права і стосуються соціального захисту професійних публічних службовців та прокурорів (постанов КМУ 2004 року № 785, 2012 року № 327, 2018 року № 119 та ін.; наказів Мінсоцполітики України 2015 року № 678, № 912; актів ОГП 2020 року № 82, № 313, № 320, № 323, № 503 та ін.); 3) принципи соціального захисту: а) загальноправові (верховенства права; законності; людиноцентризму; справедливості; юридичної рівності й недискримінації); б) спеціальні (соціальної солідарності; соціального страхування; соціальної допомоги; адресності; адаптивності; адекватності обсягу та характеру соціального захисту потребам забезпечення соціальної безпеки працівника; заборони зменшення рівня соціального захисту; системності та комплексності; наукової обґрунтованості); в) особливі (*по-перше*, ті, що застосовуються до працівників загалом: принцип

гарантованого нормального мінімуму соціальної безпеки; принцип багатоваріативності суб'єктів, на яких покладено обов'язки здійснювати заходи соціального захисту працівників; принцип допустимості самозахисту соціальних прав; принцип прозорості соціального захисту; *по-друге*, ті, що застосовуються до держслужбовців: принцип єдності системи соціального захисту публічних службовців; принцип загальності соціального захисту у поєднанні з диференційованим підходом до різних груп держслужбовців; принцип повної компенсації особливих заборон і обмежень, покладених на публічного службовця; *по-третє*, ті, що застосовуються до прокурорів: принцип непорушності незалежності і самостійності прокурорів заходами забезпечення соціальної безпеки прокурорів; принцип політичної нейтральності соціального захисту прокурорів; принцип недопустимості незаконного втручання).

3. Формам соціального захисту працівників органів прокуратури України властиве те, що вони: 1) окреслюють фактичний стан діяльності із забезпечення належного рівня соціальної безпеки таких працівників; 2) є цілісними, узгодженими між собою юридичними конструкціями; 3) є відносно сталим об'єктивним елементом практичної дійсності; 4) являють собою системну юридичну конструкцію, яка складається із порівняно самостійних і універсальних елементів.

4. Матеріальна форма соціального захисту працівників органів прокуратури України характеризується такими ознаками: 1) врегульовується нормами чинного законодавства про працю, а також адміністративного законодавства (при цьому усі аспекти оплати праці прокурорів повинні впорядковуватись виключно ЗУ 2014 року № 1697, що є гарантією належної діяльності прокурорів, яка не припускає фактичної залежності прокурорів від КМУ чи будь-якого іншого центрального органу публічної влади; 2) складає собою систему, котрою охоплено конкретні вияви такого забезпечення: надбавку

за вислугу років; надбавку за інтенсивність праці або за виконання особливо важливої роботи; надбавку за виконання обов'язків на адміністративній посаді; надбавку за знання та використання в роботі іноземної мови; надбавку за почесне звання «заслужений» та доплату за науковий ступінь; премії; компенсаторні виплати (у зв'язку з направленням у відрядження, за роботу, що передбачає доступ до державної таємниці, за роботу у вихідні, святкові та неробочі дні тощо); матеріальну допомогу (для вирішення соціально-побутових питань, на оздоровлення під час надання щорічної відпустки); 3) об'єктивується за рахунок коштів Державного бюджету України.

5. Пенсійна форма соціального захисту працівників органів прокуратури характеризується такими ознаками: 1) ґрунтується на нормах загального та спеціального законодавства; 2) об'єктивується в пенсійно-забезпечувальних правовідносинах; 3) складає собою систему, котрою охоплено конкретні вияви такого забезпечення, а саме: а) пенсію працівника органів прокуратури України, який не має статусу державного службовця; б) пенсію державного службовця; в) пенсію прокурора органів прокуратури України. Їй притаманне наступне: гарантування державою належного пенсійного забезпечення прокурорам, які мають необхідну вислугу років, враховуючи стаж роботи на посадах прокурорів; гарантування державою належного пенсійного забезпечення прокурорам, які не мають необхідної вислуги років та страхового стажу; гарантування державою справедливого перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури; використання державою інклюзивного підходу до пенсійного забезпечення прокурорів; варіативність вибору прокурором пенсії, що може тимчасово обмежуватись (свобода вибору пенсійного забезпечення прокурора); наявність зв'язку права прокурора на отримання пенсії прокурора із його характеристикою суб'єктивної службової дисципліни та законослухняною і добросовісною поведінкою загалом; гарантування державою виплати пенсій особам, які є

непрацездатними членами сім'ї прокурора (були на його утриманні), що втратили годувальника; врахування обмеженості розміру пенсії прокурорів.

6. Житлово-побутова форма соціального захисту працівників органів прокуратури України характеризується такими ознаками: 1) врегульовується загальними нормами житлового законодавства (ЖК України, урядовими підзаконними актами), а також нормами спеціального законодавства, яке впорядковує житлово-побутове забезпечення працівників органів прокуратури (наказами ГП 2020 року № 320 та № 323); 2) об'єктивується в таких видах: а) наданні службового жилого приміщення працівникам органів прокуратури (наданні за бажанням працівників, які проживають у службових жилих приміщеннях й потребують поліпшення відповідних житлових умов, іншого службового жилого приміщення); б) наданні матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань.

7. Соціальному захисту працівників органів прокуратури України властиві такі проблеми: 1) *у рамках матеріальної форми соціального захисту*: а) недостатня юридична визначеність обсягу та характеру додаткових елементів заробітної плати прокурора, а також нормативної площини, що їх визначає (не вирішує цю проблему також проєкт ЗУ 2020 року № 3854); б) використання законодавцем в ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік» дискримінаційного підходу, який призводить до зниження розміру посадового окладу прокурора окружної прокуратури за рахунок розмиття поняття «прожитковий мінімум для працездатних осіб»; 2) *у рамках пенсійної форми соціального захисту*: а) скасування спеціального пенсійного забезпечення прокурорів (вирішення цієї проблеми слід відкласти до моменту стабілізації економічної та соціально-політичної ситуації в Україні на засадах солідаризації публічних службовців з державою); б) встановлення максимального розміру пенсії прокурора, тоді як максимальний розмір щомісячного довічного

грошового утримання судді визнаний таким, що не відповідає Конституції України; 3) у рамках оздоровчо-рекреаційного забезпечення: а) цей вид соціального забезпечення формально зводиться до матеріальної форми соціального захисту, а також об'єктивується в забезпеченні безкоштовного медичного обслуговування таких працівників; б) характер роботи в органах прокуратури негативним чином позначається на психофізіологічному здоров'ї працівників, що не запобігається шляхом: створення структурного підрозділу в органах прокуратури, який відповідав би за забезпечення психологічного клімату в колективі, за психологічну стабільність працівників прокуратури; доповнення переліку відпусток працівників органів прокуратури оплачуваними відпустками для поліпшення психологічного здоров'я працівника; 4) у рамках житлово-побутового забезпечення: а) припинення з 2019 року практики надання безвідсоткового кредиту для житлового будівництва або придбання квартир чи індивідуальних житлових будинків (вирішення цієї проблеми шляхом прийняття урядової постанови, подібної до постанови КМУ 2004 року № 182, доцільно здійснити після подолання кризових явищ в економіці України); б) у чинній редакції ЗУ 2014 року № 1697 відсутні норми, що визначали б загальні засади призначення службового жилого приміщення для заселення працівниками органів прокуратури; в) Положення про порядок надання службового житла 2020 року не узгоджене із процесом дерадянізації законодавства та не в повній мірі узгоджене з п. 1 ч. 1 ст. 125 ЖК України.

8. Удосконалення правового регулювання форм соціального захисту працівників органів прокуратури України доцільно здійснювати в межах таких напрямів: 1) стратегічно-концептуального напрямку, що передбачає розроблення і затвердження *Стратегії забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури до 2033 року*; 2) напрямку внесення змін до законодавчих актів шляхом розроблення і прийняття *проекту ЗУ «Про вдосконалення правового*

регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури», що враховуватиме положення законів Чехії «Про заробітну плату прокурорів» і Словаччини «Про працівників органів прокуратури» та передбачатиме:

а) внесення змін до ЗУ 2014 року № 1697 (*по-перше*, викладення в новій редакції: ч. 2 ст. 81 (конкретизація елементів заробітної плати прокурора та розміру окладу прокурора окружної прокуратури на поточний рік); ч. 1 ст. 83 (забезпечення юридичної визначеності матеріально-побутової форми соціального захисту працівників органів прокуратури); *по-друге*, доповнення Закону статтями 81-1–81-14, які детально визначатимуть сутність посадового окладу прокурора, надбавок (за вислугу років; за інтенсивність праці або за виконання особливо важливої роботи; за виконання обов'язків на адміністративній посаді; за виконання в повному обсязі роботи тимчасово відсутнього прокурора; за знання та використання в роботі іноземної мови; за почесне звання «заслужений»; за роботу, що передбачає доступ до державної таємниці), доплат (за науковий ступінь; за виконання службових обов'язків у надурочний час; за виконання службових обов'язків у святкові і неробочі дні та в нічний час; спеціальної доплати, на яку мають право прокурори, робота яких пов'язана із боротьбою з організованою злочинністю, воєнними злочинами, злочинами проти людства та людяності), премії, зарплати прокурора при його тимчасовому відстороненні, а також після завершення тимчасового відсторонення, матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань і допомоги на оздоровлення; *по-третьє*, скасування абзаців 4 і 5 ч. 2, частин 5 і 7 ст. 81 Закону); б) внесення змін до інших законів України (*по-перше*, скасування п. 6 ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2022 рік» та доповнення ст. 1 ЗУ 1999 року № 966 новою частиною, яка заборонятиме практику розмиття сутності поняття прожиткового мінімуму працездатних осіб з метою зменшення розміру посадового окладу прокурорів; *по-друге*, внесення змін до ч. 1 ст. 2 ЗУ «Про заходи щодо законодавчого

забезпечення реформування пенсійної системи», виключивши її поширення на відносини пенсійного забезпечення, які виникають на підставі норм ЗУ 2014 року № 1697); 3) напряму внесення комплексних змін до чинних підзаконних актів України шляхом викладення в новій редакції урядових підзаконних актів, які упорядковують відносини з приводу матеріального забезпечення прокурорів, зокрема постанов КМУ від 2012 року № 505 та 2015 року № 1090.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О.І. Правове регулювання робочого часу працівників органів прокуратури в Україні та країнах ЄС: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2018. 186 с.
2. Акуліч А.В. Особливості правового статусу працівника прокуратури як суб'єкта трудового права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Луганськ, 2010. 176 с.
3. Амелічева Л.П. Гарантії реалізації права на соціальний захист працівників у контексті євроінтеграції та ідеї гідної праці. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. № 2. С. 52-56.
4. Андріїв В.М. Шляхи оптимізації соціальних пільг. *Правове забезпечення соціальної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 жовтня 2017 р.) / за ред. проф. М.І. Іншина, відпов. ред. к.ю.н. І.С. Сахарук. Київ: Прінт-Сервіс, 2017. С. 47-49.
5. Антонов В.О., Борисова К.С. Конституційне право на житло учасників бойових дій як елемент правового статусу людини і громадянина. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 2. С. 30-33.
6. Аргунова А.М. Трудові правовідносини у сфері державної служби. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 27. С. 99-104.
7. Бабенко Е.В. Доктрина захисту трудових прав працівників при припиненні трудових правовідносин: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2019. 423 с.
8. Бабінська А.В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правових засад кадрового забезпечення органів прокуратури України. *Юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 298-305. doi:10.32837/yuv.v0i1.1637.

9. Банах С.В. Сучасна концепція адміністративно-правового забезпечення функціонування органів прокуратури України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 421 с.
10. Басай О.В. Правове забезпечення соціального захисту безробітних в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2005. 18 с.
11. Безкровний Є.А. Реалізація прокурором права на пенсійне забезпечення. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3. С. 8-16.
12. Безусий В.В. Завдання соціального захисту державних службовців. *Соціальне право*. 2019. № 2. С. 21-27. doi:10.37440/soclaw.2019.02.03.
13. Безусий В.В. Мета соціального захисту державних службовців. *Соціальне право*. 2019. № 3. С. 37-41. doi:10.37440/soclaw.2019.03.06.
14. Безусий В.В. Напрями соціального захисту державних службовців в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 4. Т. 1. С. 172-179. doi:10.32844/2618-1258.2019.4-1.29.
15. Безусий В.В. Поняття державного службовця як об'єкта соціального захисту. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 1. С. 80-86. doi:10.32844/2618-1258.2020.1.15.
16. Безусий В.В. Принципи соціального захисту державних службовців. *Соціальне право*. 2019. № 1. С. 62-68.
17. Безусий В.В. Соціальний захист державних службовців в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2020. 430 с.
18. Безусий В.В. Теоретико-правові основи соціального захисту державних службовців в умовах євроінтеграції України: монографія. Харків: Константа, 2019. 404 с.

19. Безусий В.В. Форми соціального захисту державних службовців в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 4 (29). Т. 2. С. 3-7. doi:10.32837/ruuv.v2i4(29).425.
20. Безусий В.В. Функції соціального захисту державних службовців. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2019. № 3 (65). С. 109-115. doi:10.32840/1813-338X-2019-3-18.
21. Біліченко І.С. Теоретичні та практичні засади правового регулювання трудових правовідносин працівників прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2016. 213 с.
22. Білоус З.В. Удосконалення законодавства в частині оплати праці працівників освітньої галузі. *Форум права*. 2017. № 4. С. 29-34.
23. Бондарук І.С. Оцінка ролі системи пенсійного забезпечення в економіці соціальної держави. *Прикладна статистика: проблеми теорії та практики*. 2011. Вип. 9. С. 344-349.
24. Бориченко К.В. Юридичний механізм забезпечення права на соціальний захист: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Одеса, 2020. 452 с.
25. Буряченко О.Є. Сутність поняття пенсійного забезпечення в науковому дискурсі. *Теорія та практика державного управління*. 2015. № 2. С. 90-97.
26. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI (у ред. від 01.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 08.01.2023).
27. Васильев А.М. Правовые категории: методологические аспекты разработки категорий права. Москва: Юрид. лит., 1976. 264 с.
28. Васильев С.В., Семиног А.С. Загальні засади соціального захисту населення в Україні. *Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку*

ринку: матеріали доповідей III наук.-практ. конф. (м. Харків, 04 листопада 2014 року). Харків: Шейніна О.В., 2014. С. 54-55.

29. Величко Л.Ю. Дія норм трудового права на правове регулювання праці державних службовців. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 1 (51). С. 102-106.

30. Висновки за результатами аналізу та експертизи проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» від 12.11.2004. URL: <http://old.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/193255;jsessionid=847972E8F2B9056FEE48AEB28C067279> (дата звернення: 19.07.2018).

31. Висновок Головного науково-експертного управління на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення особливостей оплати праці прокурорів» (реєстр. № 3854 від 15.07.2020). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/420912> (дата звернення: 24.06.2021).

32. Висновок Комітету з питань правоохоронної діяльності ВРУ на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення особливостей оплати праці прокурорів» (реєстр. № 3854 від 15.07.2020). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/428876> (дата звернення: 24.06.2021).

33. Висновок на Пропозиції Президента України до Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення діяльності органів прокуратури в умовах збройної агресії проти України» (№ 7058 від 26.04.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1281147> (дата звернення: 24.06.2021).

34. Волошанюк Н.В., Шаталов Є.В. Проблеми забезпечення потреб соціальної сфери: світовий та вітчизняний досвід. *Соціально-економічний розвиток держави: досвід, проблеми, перспективи*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23-24 жовтня 2015 року). Київ: КЕНЦ, 2015. Ч. 2. С. 84-87.

35. Всеобщая декларация прав человека, принятая и провозглашённая в резолюции ГА ООН № 217 А (III) от 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 19.02.2020).

36. Гаврилюк В.О. Переваги та недоліки соціального захисту працівників публічної служби. *Соціальне право*. 2019. № 3. С. 42-47. doi:10.37440/soclaw.2019.03.07.

37. Гаврилюк В.О. Тенденції подальшого розвитку правового регулювання соціального захисту працівників публічної служби. *Соціальне право*. 2021. № 1. С. 53-59. doi:10.37440/soclaw.2021.01.08.

38. Гаврилюк В.О. Функції соціального захисту працівників публічної служби. *Соціальне право*. 2020. № 2. С. 29-34. doi:10.37440/soclaw.2020.02.05.

39. Гладкий В.В. Застережливі зауваження щодо процесу десоціалізації у світі праці. *Scientific discoveries: projects, strategies and development: Proceedings of the Internat. Scient. and Pract. Conf. (Edinburgh, October 25, 2019)*. Edinburgh: ESP, 2019. Vol. 3. P. 38-44.

40. Гладкий В.В. Колапс трудових прав працівників у призмі ідеї меркантицентризму в постіндустріальному суспільстві. *Захист демократичних цінностей і дотримання прав людини в Україні: матеріали Всеукр. правничого диспуту (м. Кривий Ріг, 13 грудня 2017 року)*. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2017. С. 71-76.

41. Гладкий В.В. Мета трудового права як сучасної цивілізаційної цінності. *Соціальне право*. 2021. № 3. С. 99-105. doi:10.32751/2617-5967-2021-03-12.

42. Гладкий В.В. Мінливість і занепад законодавства: постановка питання. *Актуальні проблеми реформування сучасного законодавства: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 14-15 вересня 2018 року)*. Херсон: Гельветика, 2018. С. 5-10.

43. Гладкий В.В. Неоднозначність трудової правосуб'єктності державного службовця. *Актуальні проблеми трудового законодавства, законодавства про державну службу та службу в правоохоронних органах*: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 листопада 2018 року); за заг. ред. К.Ю. Мельника. Харків: ХНУВС, 2018. С. 354-359.

44. Гладкий В.В. Нормування трудових прав осіб з інвалідністю: перспективи використання в Україні досвіду США. *Формування сучасної парадигми розвитку суспільства*: колективна монографія. Харків: Новий курс, 2022. С. 144-165.

45. Гладкий В.В. Ознаки правового механізму забезпечення антикорупційної безпеки. *Сучасні погляди на реформування законодавства*: матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Полтава, 25-26 жовтня 2018 року). Херсон: Гельветика, 2018. С. 62-66.

46. Гладкий В.В. Основні типи форм реалізації права працівника на антикорупційну безпеку. *Соціальне право*. 2022. № 1. С. 73-81. doi:10.32751/2617-5967-2022-01-08.

47. Глевська Н.В. Принципи правового регулювання відсторонення працівника від роботи. *Форум права*. 2009. № 3. С. 174-178.

48. Гладкий В.В. Форма консонансу стабільних трудових правовідносин. *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 17-18 квітня 2020 року). Львів: ЦПП, 2020. Ч. 2. С. 81-84.

49. Гладкий В.В. Щодо розмежування звільнення та припинення повноважень судді. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 21-22 травня 2020 року): у 2 ч. Рівне: НУВГП, 2020. Ч. 2. С. 96-99.

50. Гунько Н.Ю. Зміни та доповнення до законів України: загальнотеоретичні та техніко-технологічні питання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2020. 230 с.

51. Деревянко М.І. Правове регулювання пенсійного забезпечення працівників органів прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Луганськ, 2012. 199 с.

52. Деревянко М.І. Правове регулювання пенсійного забезпечення працівників органів прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Луганськ, 2012. 20 с.

53. Деякі питання матеріального забезпечення працівників Тренінгового центру прокурорів України: Постанова КМУ від 23.12.2020 № 1307 (у ред. від 04.02.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2020-п> (дата звернення: 19.02.2022).

54. Деякі питання соціального захисту постраждалих учасників Революції Гідності: Постанова КМУ від 28.02.2018 № 119 (у ред. від 29.10.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2018-п> (дата звернення: 19.02.2020).

55. Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень – серпень 2021 року): результати опитування, проведеного Центром Разумкова, 10.08.2021. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy> (дата звернення: 12.10.2021).

56. Дяченко О.А. Загальноправові принципи реалізації прав осіб з інвалідністю у сфері трудових відносин. *Соціальне право*. 2021. № 2. С. 90-95.

57. Дяченко О.А. Поняття та риси правового механізму реалізації прав осіб з інвалідністю у сфері трудових відносин. *Соціальне право*. 2020. № 4. С. 92-97. doi:10.37440/soclaw.2020.04.18.

58. Епель О.В. Доктрина захисту конституційних соціальних прав людини і громадянина в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2020. 416 с.
59. Європейська соціальна хартія (переглянута): Хартія Ради Європи від 03.05.1996 [офіц. перекл.]. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 51. Ст. 2096.
60. Єднак В.М. Мета та принципи як елементи адміністративно-правового статусу органів прокуратури як правоохоронного органу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Т. 2. Вип. 33-2. С. 175-178.
61. Жавнерчик О.В. Державна служба: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2020. 184 с.
62. Житловий кодекс України: Закон України від 30.06.1983 № 5464-X (в ред. від 22.06.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10> (дата звернення: 24.06.2022).
63. Журавель В.О. Доктрина соціального захисту працівників судової системи України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2021. 437 с.
64. З 24 лютого зафіксували понад 9 млн перетинів кордону з боку України – ООН. URL: <https://suspilne.media/260432-z-24-lutogo-zafiksuvali-ponad-9-mln-peretiniv-kordonu-z-boku-ukraini-oon/> (дата звернення: 16.07.2022).
65. Зауваження Головного юридичного управління на проєкт Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» (реєстр. № 7455 від 31.05.2011 р.) від 07.07.2011. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=39220&pf35401=197134> (дата звернення: 14.06.2021).
66. Заюков І.В., Лавров Р.В., Олійник Л.В. Сучасні тенденції природного руху населення як фактору забезпечення демографічної стійкості України.

Економіка та суспільство. 2021. № 24. С. 1-10. doi:10.32782/2524-0072/2021-24-12.

67. Іванова Г.С. Дисциплінарний проступок як підстава відповідальності працівників прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2016. 213 с.

68. Інформаційно-перспективна доповідь діяльності Ради прокурорів України від 18.07.2018, Ч. 1. URL: https://rpu.gov.ua/ua/rppr.html?_m=publications&_t=rec&id=234737 (дата звернення: 11.07.2021).

69. Іншин М.І. Забезпечення соціальних прав суддів як передумова їх соціальної безпеки. *Юридична наука*. 2020. № 2 (104). С. 535-543. doi: 10.32844/2222-5374-2020-104-2.60.

70. Іншин М.І. Поняття соціального захисту державних службовців: щодо питання термінології. *Наше право*. 2006. № 3. Ч. 1. С. 7-11.

71. Іншин М.І. Правове регулювання гарантійних та компенсаційних виплат на основі міжнародного досвіду. *Форум права*. 2015. № 3. С. 97-101.

72. Іншин М.І. Реформа соціального захисту в Україні: проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми соціального права*. 2016. Вип. III. С. 13-15.

73. Іншин М.І. Соціальний захист в Україні: сутність, проблеми, перспективи. *Актуальні проблеми соціального права*. 2015. Вип. II. С. 13-15.

74. Іншин М.І. Соціальні підстави припинення службово-трудових відносин. *Право і безпека*. 2004. № 3. С. 138-142.

75. Іншин М.І. Сутність і значення соціального забезпечення працівників поліції в сучасних умовах. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Вип. 4. С. 269-277.

76. Іншин М.І. Сутність та види управлінських процедур під час проходження державної служби в органах прокуратури. *Адвокат*. 2007. № 1. С. 3-6.

77. Іншин М.І. Удосконалення службово-трудової діяльності працівників судових органів прокуратури України. *Наука і правоохорона*. 2011. № 3 (13). Ч. 2. С. 53-57.

78. Карпушова О.В. Проблеми правового регулювання праці суддів в умовах євроінтеграції України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2020. 466 с.

79. Кизименко К.О. Правове регулювання трудових відносин прокурорських працівників в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2012. 211 с.

80. Клемпарський М.М. Правове забезпечення статусу державних службовців як суб'єктів трудового права: стан, проблеми, перспективи. *Європейські перспективи*. 2012. № 3. Ч. 3. С. 87-93.

81. Климчук Ю.В. Система принципів міжнародного гуманітарного права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Харків, 2002. 215 с.

82. Клипа О.П. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту працівників Національної поліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2021. 212 с.

83. Коваль О.П. Ризики, загрози, пріоритети та наслідки реформування пенсійної системи України: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2012. 44 с.

84. Ковалюмнус Е.Л. Правовий механізм захисту трудових та соціальних прав суддів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2021. 220 с.

85. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII (у ред. від 15.12.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 28.12.2021).

86. Колесникова О.В. Особливості стимулювання праці державних службовців в сучасних умовах. *Теорія та практика управлінської діяльності в умовах соціокультурних трансформацій*: матеріали наук.-практ. конф.

(м. Старобільськ, 26 квітня 2018 року). Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Т. Шевченка», 2018. С. 41-46.

87. Конокбаев Т.А. Юридические гарантии реализации прав человека на свободу. *Известия ВУЗов (Кыргызстан)*. 2009. № 6. С. 174-178.

88. Конституційне подання Верховного Суду України від 23.01.2017 № 201-217/0/8-17. URL: <https://docs.dtkr.ua/download/pdf/1077.5221.1> (дата звернення: 25.10.2021).

89. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (у ред. від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 29.05.2020).

90. Копитова О.С. Теоретико-правові засади судового правозастосування: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2021. 524 с.

91. Коронавирус в Украине (последнее обновление: 25.08.2022). URL: <https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/ukraine/> (дата звернення: 25.08.2022).

92. Коротких А.Ю. Державні службовці – суб'єкти трудового права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 4. С. 39-42.

93. Коротких А.Ю. Проблеми юридичної відповідальності державних службовців за трудовим законодавством України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2019. 472 с.

94. Крамар Т.О. Соціальний захист працівників органу державної влади. *Інноваційні технології в менеджменті та публічному управлінні*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 28 травня 2017 року). Тернопіль: Тайп, 2017. С. 178-181.

95. Красюк Т.В. Правове регулювання оплати праці науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 28. С. 295-303.

96. Криворучко І.В. Поняття соціальної безпеки та соціального захисту. *Актуальні проблеми законодавства України: матеріали наук. конф. (м. Біла Церква, 20-21 березня 2014 року)*. Біла Церква: БЦНАУ, 2014. С. 11-13.

97. Омеляненко Є.П. Актуальні питання оздоровчо-рекреаційного забезпечення працівників органів прокуратури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. № 72. Т. 2. С. 291-295. doi:10.24144/2307-3322.2022.72.88.

98. Омеляненко Є.П. Матеріальна форма соціального захисту працівників органів прокуратури в Чеській Республіці. *Правове забезпечення соціальної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів: тези допов. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 листопада 2022 року) / за ред. проф. М.І. Іншина, к.ю.н. М.Б. Мельник*. Київ: ННІП КНУ ім. Т. Шевченка, 2022. С. 115-117.

99. Омеляненко Є.П. Напрями житлово-побутової форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Проблеми та перспективи розвитку української науки: зб. тез доповідей учасн. ХСІХ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Чернівці, 14 жовтня 2022 року)*. Київ: el-conf, 2022. С. 103-106.

100. Омеляненко Є.П. Напрями підвищення рівня соціальної безпеки працівників органів прокуратури України. *Сучасні дослідження в глобалізаційному світі: наука для миру і безпеки: матеріали Міжнар. форуму (м. Дніпро, 02 грудня 2022 року)*. Київ: ДДУВС, 2022. С. 233-237.

101. Омеляненко Є.П. Ознаки житлово-побутової форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Соціальне право*. 2021. № 4. С. 179-185.

102. Омеляненко Є.П. Особливі ознаки пенсійної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 163-167. doi:10.24144/2788-6018.2022.04.29.

103. Омеляненко Є.П. Особливості правового регулювання матеріальної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Соціальне право*. 2022. № 1. С. 105-113. doi 10.32751/2617-5967-2022-01-13.

104. Омеляненко Є.П. Поняття та ознаки працівників органів прокуратури як об'єкта соціального захисту. *Наука, технології, інновації: світові тенденції та регіональний аспект*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 23-24 вересня 2022 року). Одеса: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2022. С. 90-93.

105. Омеляненко Є.П. Поняття та ознаки форм соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Наукові тренди постіндустріального суспільства*: матеріали III Міжнар. наук. конф. (м. Дніпро, 21 жовтня 2022 року). Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 83-84.

106. Омеляненко Є.П. Принципи соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Соціальне право*. 2021. № 3. С. 120-126. doi:10.32751/2617-5967-2021-03-14.

107. Омеляненко Є.П. Проблеми матеріальної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Юридична наука*. 2020. № 11. С. 67-72.

108. Омеляненко Є.П. Проблеми пенсійної форми соціального захисту працівників органів прокуратури України. *KELM*. 2022. № 5 (49). С. 177-181. doi:10.51647/kelm.2022.5.29.

109. Омеляненко Є.П. Функції соціального захисту працівників органів прокуратури України. *Вересневі наукові зібрання – 2022*: зб. тез доповідей учасн. ХСVII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 19 вересня 2022 року). Київ: el-conf, 2022. С. 112-116.

110. Кучма О.Л. Конституційність окремих аспектів пенсійної реформи: українська судова практика та європейський досвід. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 147-149.

111. Кучма О.Л. Проблеми пенсійного забезпечення працівників прокуратури. *Правові горизонти*. 2019. Вип. 15 (28). С. 101-105. doi:10.21272/legalhorizons.2019.i15.p101.
112. Лапкін А.В. Щодо визначення мети, завдань та функцій прокуратури. *Правові горизонти*. 2019. Вип. 17 (30). С. 97-101. doi:10.21272/legalhorizons.2019.i17.p:97.
113. Легка О.В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 30-33.
114. Лепьохіна І.О. Теоретичні аспекти формування заробітної плати та її функції. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економіка, управління та адміністрування*. 2011. № 2 (56). Ч. 2. С. 76-78.
115. Лист Офісу Генпрокурора від 10.07.2020 р. № 27/3-4476вих-20. URL: <https://dostup.pravda.com.ua/request/76324/response/189078/attach/3/07...pdf> (дата звернення: 03.09.2021).
116. Лист Офісу Генпрокурора від 29.09.2020 р. № 21-3265вих-20. URL: <https://dostup.pravda.com.ua/request/76551/response/189557/attach/2/attachme nt.pdf> (дата звернення: 19.02.2021).
117. Лозовой С.В. Правовий статус працівника прокуратури як суб'єкта трудових правовідносин. *Соціальне право*. 2018. № 2. С. 41-46.
118. Лукаш С.С. Гарантії захисту трудових прав осіб передпенсійного віку. *Право і суспільство*. 2018. № 6-2. С. 62-67.
119. Луцюк П.С. Концептуальні засади юридичної відповідальності в сучасних умовах розвитку трудового законодавства: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Сєверодонецьк, 2017. 468 с.
120. Маковський Д.В. До питання матеріального забезпечення особового складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2021. № 67. С. 124-128. doi:10.24144/2307-3322.2021.67.25.

121. Мальований М.І. Теоретико-методичні підходи до визначення поняття «соціальний захист». *Формування ринкових відносин в Україні.* 2012. № 3. С. 191-198.

122. Малюга Л.Ю. Адаптація соціального законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2020. 414 с.

123. Малюга Л.Ю. Окремі аспекти соціального захисту працівників митних органів в Україні. *Правові виклики сучасності: захист прав людини в умовах пандемії*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (м. Чернівці, 22 жовтня 2021 року) / редкол.: Н.Д. Гетьманцева (голова), О.В. Кіріяк (відпов. секр.) та ін. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2021. С. 164-165.

124. Малюга Л.Ю. Проблеми та напрями вдосконалення правового регулювання соціального захисту працівників митних органів в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2021. № 4. С. 45-49. doi:10.15421/392178.

125. Мартинова Л.Б. Соціальна політика України в контексті забезпечення конкурентних переваг людського потенціалу. *Проблеми і перспективи економіки та управління.* 2017. № 1 (9). С. 127-134.

126. Медвідь А.О. Соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Одеса, 2015. 241 с.

127. Мельник В.П. Соціальний захист осіб з інвалідністю: теоретико-правові проблеми: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2020. 449 с.

128. Мельниченко А.О. Правове регулювання заохочень працівників органів прокуратури України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Дніпропетровськ, 2015. 20 с.

129. Мельничук В.Г. Тенденції розвитку пенсійної системи України. *Фінанси України*. 2010. № 4. С. 66-76.
130. Мигидин І.В., Ковалик В.В. Особливості правового статусу державного службовця. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2013. № 7. С. 157-163.
131. Митько Я.В. Правове регулювання соціального захисту учасників бойових дій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2019. 27 с.
132. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 19.02.2020).
133. Міньковська А.В. Премія, як мотиваційний фактор підвищення продуктивності праці. Її види, умови виплати та документальне оформлення. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 16-17 травня 2019 року). Дніпро: ННІЕ, 2019. С. 61-63.
134. Нагорняк В.А. Право на житло в Україні: реалії та перспективи. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2000. № 11. С. 261-264.
135. Назарова Г.В., Тімофєєва М.І. Соціальний захист в системі соціальної політики. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: матеріали Міжнар. наук.-практич. конф. (м. Харків, 29-30 березня 2018 року). Харків: ХНЕУ, 2018. С. 178-181.
136. Насібова О.В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення соціального захисту населення. *Економіка та держава*. 2019. № 8. С. 35-40.
137. Нікілева Л.О. Порівняльна характеристика фінансових моделей соціального забезпечення та захисту населення в Україні та світі. *Науковий вісник*

Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. 2011. № 3. С. 76-82.

138. Онайко Р.А. Зміст правовідносин у сфері соціального захисту працівників органів прокуратури та членів їх сімей: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Луганськ, 2013. 192 с.

139. Онищенко Е.С., Чихар А.І. Особливості фінансового забезпечення соціальних гарантій в Україні. *Економічні проблеми сталого розвитку*: матеріали наук.-техн. конф. (м. Суми, 18-22 квітня 2011 року). Суми: СумДУ, 2011. Ч. 3. С. 86-87.

140. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР (у ред. від 14.08.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр> (дата звернення: 20.12.2021).

141. Основоположні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами органів правопорядку, прийняті резолюцією VIII Конгресу ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334 (дата звернення: 27.04.2021).

142. Остапенко Ю.О. Основні форми реалізації трудових прав працівника. *Правова позиція*. 2021. № 2 (31). С. 60-63. doi:10.32836/2521-6473.2021-2.12.

143. Остапенко Ю.О. Особливості зловживання здійсненням трудових прав працівниками. *Проблеми розвитку соціально-трудова прав та профспілкового руху в Україні*: матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 травня 2020 року). Харків: ХНУВС, 2020. С. 213-216.

144. Остапенко Ю.О. Теоретична та практична сутність правового механізму реалізації трудових прав працівників. *Соціальне право*. 2022. № 1. С. 17-24. doi:10.32751/2617-5967-2022-01-02.

145. Островерх А.М. Застосування компенсацій у трудових правовідносинах. *Форум права*. 2016. № 2. С. 140-145.
146. Островерх А.М. Гарантійні та компенсаційні виплати за законодавством України в умовах ринкової економіки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Луганськ, 2009. 20 с.
147. Островерх А.М. Зміст гарантійних та компенсаційних виплат у трудовому праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 3. С. 106-108.
148. Ошкадеров И.Г. Социальное, правовое государство как форма реализации прав человека. *Legea și Viața*. 2016. № 12, Iss. 3. P. 61-64.
149. Павліченко В.М. Методологічні основи нормативно-правового забезпечення праці державних службовців в Україні. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право*. 2013. № 1-2. С. 140-148.
150. Павліченко В.М. Сучасний стан законодавства у сфері праці державних службовців в Україні. *Форум права*. 2014. № 4. С. 237-241.
151. Павліченко О.В. Доктрина соціального захисту жінок в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2020. 392 с.
152. Павліченко О.В. Мета соціального захисту жінок. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2019. Вип. 54. Т. 2. С. 56-60.
153. Павліченко О.В. Принципи соціального захисту жінок. *Соціальне право*. 2020. № 1. С. 90-96. doi:10.37440/soclaw.2020.01.15.
154. Павлова Л.О. Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.01. Львів, 2015. 230 с.
155. Панченко М.В. Правовий механізм забезпечення гідної праці державних службовців України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2019. 455 с.

156. Парінов А.Б. Гарантійні та компенсаційні виплати у трудовому праві України: дис. ... канд. юрид.наук: 12.00.05. Київ, 2019. 203 с.

157. Парінов А.Б. Наукова інтерпретація та сутність компенсаційних виплат у трудовому праві. *Соціальне право*. 2019. № 1. С. 130-137.

158. Петрова А.О. Правові засади забезпечення адміністрування кадрової роботи в органах прокуратури України. *Публічне право*. 2016. № 1. С. 202-208.

159. Положення про преміювання працівників органів прокуратури, директора та заступників директора Тренінгового центру прокурорів України: Наказ ГП від 03.07.2020 № 313 (у ред. від 10.08.2021). URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=213663 (дата звернення: 11.10.2021).

160. Помаза-Пономаренко А.Л., Домбровська С.М. Соціальна безпека – оптимальний рівень соціального розвитку макро-, мезо-і мікрорегіонів України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 53-57.

161. Постанова Верховного Суду (у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду) від 11.04.2018 у справі № 806/2104/17 (провадження № К/9901/3610/18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73359546> (дата звернення: 27.12.2021).

162. Постанова Верховного Суду від 21.12.2021 в справі № 580/5962/20 (адміністративне провадження № К/9901/15917/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102170925> (дата звернення: 27.12.2021).

163. Постанова Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 18.05.2016 у справі № 264/2828/16-а (провадження № 2-а/264/32/2016). URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/57826338/> (дата звернення: 28.06.2018).

164. Постанова Комсомольського районного суду міста Херсона від 02.04.2007 у справі № 15-20/07. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105379487> (дата звернення: 18.09.2021).

165. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення діяльності органів прокуратури в умовах збройної агресії проти України» (від 16.02.2022, зареєстр. за № 7058). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1221948> (дата звернення: 24.06.2022).

166. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення особливостей оплати праці прокурорів». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/193085> (дата звернення: 24.06.2021).

167. Правила внутрішнього трудового розпорядку працівників, які виконують функції з обслуговування, та робітників Донецької обласної прокуратури, затверджені Загальними зборами працівників, які виконують функції з обслуговування, та робітників Донецької обласної прокуратури від 20.07.2021.

URL: https://don.gp.gov.ua/userfiles/file/pravila_vtr_dlya_robivnikiv_2021.docx (дата звернення: 12.08.2021).

168. Про види, розміри і порядок надання компенсації громадянам у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці: Постанова КМУ від 15.06.1994 № 414 (у ред. від 15.01.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/414-94-п> (дата звернення: 30.03.2021).

169. Про визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 11 грудня 2019 року № 1155: Постанова КМУ від 02.06.2021 № 555. *Офіційний вісник України*. 2021. № 46. Ст. 2852.

170. Про визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2004 року № 182: Постанова КМУ від 27.11.2019 № 978. *Офіційний вісник України*. 2019. № 97. Ст. 3209.

171. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 № 79-VIII (у ред. від 01.01.2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19> (дата звернення: 19.11.2022).

172. Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення особливостей оплати праці прокурорів: Проект Закону України від 15.07.2020 № 3854. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/193082> (дата звернення: 24.06.2021).

173. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури: Закон України від 19.09.2019 № 113-IX (у ред. від 07.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-20> (дата звернення: 19.11.2022).

174. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій: Закон України від 03.10.2017 № 2148-VIII (у ред. від 19.12.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-19> (дата звернення: 19.11.2022).

175. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення діяльності органів прокуратури в умовах збройної агресії проти України: Проект Закону України від 16.02.2022 № 7058. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1221915> (дата звернення: 19.11.2022).

176. Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» щодо удосконалення та особливостей застосування окремих положень: Закон України

від 02.07.2015 № 578-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 34. Ст. 336.

177. Про внесення змін до Порядку виплати щомісячної надбавки за вислугу років прокурорам та іншим працівникам органів прокуратури: Постанова КМУ від 27.12.2018 № 1153. *Офіційний вісник України*. 2019. № 4. Ст. 140.

178. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України: Закон України від 28.12.2014 № 76-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 6. Ст. 40.

179. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про прокуратуру»: Постанова КМУ від 21.10.2015 № 874. *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 2967.

180. Про встановлення державної допомоги постраждалим учасникам масових акцій громадського протесту та членам їх сімей: Закон України від 21.02.2014 № 745-VII (у ред. від 01.01.2016). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12> (дата звернення: 19.11.2022).

181. Про дерадянізацію законодавства України: Закон України від 21.04.2022 № 2215-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2215-20> (дата звернення: 19.11.2022).

182. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII (у ред. від 24.11.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> (дата звернення: 19.11.2022).

183. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 № 2017-III (у ред. від 10.06.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14> (дата звернення: 19.11.2022).

184. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 № 3723-XII (у ред. від 11.10.2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12> (дата звернення: 28.06.2021) [частково чинний].

185. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII (у ред. від 07.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/271-2016-п> (дата звернення: 19.11.2022).

186. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII (у ред. від 15.03.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12> (дата звернення: 19.11.2022).

187. Про доповнення Переліку категорії працівників, яким може бути надано службові жилі приміщення: Постанова КМУ від 15.03.1999 № 380. *Офіційний вісник України*. 1999. № 11. Ст. 81.

188. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV (у ред. від 07.01.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 18.06.2020).

189. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV (у ред. від 30.04.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (дата звернення: 19.11.2022).

190. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні: Закон України від 27.03.2014 № 1166-VII (у ред. від 15.04.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166-18> (дата звернення: 19.11.2022).

191. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI (у ред. від 30.05.2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17> (дата звернення: 18.06.2020).

192. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги консультування: Наказ Мінсоцполітики України від 02.07.2015 № 678. *Офіційний вісник України*. 2015. № 67. Ст. 2217.

193. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики: Наказ Мінсоцполітики України від 10.09.2015 № 912. *Офіційний вісник України*. 2015. № 86. Ст. 2884.

194. Про затвердження критеріїв визначення переліку посад працівників державних органів, які виконують функції з обслуговування: Постанова КМУ від 06.04.2016 № 271 (у ред. від 07.07.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/271-2016-п> (дата звернення: 29.10.2020).

195. Про затвердження переліку категорій працівників органів прокуратури, яким може бути надано службове жиле приміщення: Наказ ГП від 14.07.2020 № 320. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=209361 (дата звернення: 16.09.2020).

196. Про затвердження Положення про порядок надання службових жилих приміщень і користування ними в органах прокуратури та Положення про житлово-побутові комісії в органах прокуратури: Наказ ГП від 17.07.2020 № 323. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=209371 (дата звернення: 16.09.2020).

197. Про затвердження Порядку виплати грошової компенсації вартості санаторно-курортного лікування деяким категоріям громадян: Постанова КМУ від 17.06.2004 № 785 (у ред. від 02.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/785-2004-п> (дата звернення: 21.12.2021).

198. Про затвердження Порядку виплати щомісячної надбавки за вислугу років прокурорам та іншим працівникам органів прокуратури: Постанова КМУ від 09.12.2015 № 1090 (у ред. від 04.02.2022).

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1090-2015-п> (дата звернення: 19.11.2022).

199. Про затвердження Порядку надання державним службовцям матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань: Постанова КМУ від 08.08.2016 № 500 (у ред. від 15.11.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/500-2016-п> (дата звернення: 28.07.2020).

200. Про затвердження Порядку надання державним службовцям, які відповідно до законодавства потребують поліпшення житлових умов, безвідсоткового кредиту для житлового будівництва або придбання квартир чи індивідуальних житлових будинків: Постанова КМУ від 18.02.2004 № 182. *Офіційний вісник України*. 2004. № 7. Ст. 401 [не чин.].

201. Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: Постанова КМУ від 17.04.2019 № 337 (у ред. від 06.01.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-п> (дата звернення: 12.08.2021).

202. Про затвердження Порядку та умов виплати компенсації у разі каліцтва чи інвалідності працівника прокуратури або одноразової допомоги у разі його загибелі: Постанова КМУ від 24.02.2010 № 174. *Офіційний вісник України*. 2010. № 13. Ст. 623 [не чин.].

203. Про затвердження Тимчасового положення про систему оцінювання якості роботи прокурорів та преміювання прокурорів: Наказ ОГП від 30.10.2020 № 503 (у ред. від 13.11.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0503905-20> (дата звернення: 16.12.2021).

204. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08.07.2011 № 3668-VI (у ред. від 19.12.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-17> (дата звернення: 17.07.2021).

205. Про звернення до Генерального прокурора: Рішення Ради прокурорів України від 21.05.2020 № 86. URL: https://gru.gov.ua/userfiles/rishennja__86_vid_21_05_2020_pro_zarplati.pdf (дата звернення: 19.11.2022).

206. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 № 3356-XII (у ред. від 27.12.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12> (дата звернення: 19.06.2020).

207. Про невідкладні заходи щодо забезпечення реалізації права громадян на житло: Постанова ВРУ від 22.09.2021 № 1766-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 80. Ст. 5039.

208. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР (у ред. від 19.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр> (дата звернення: 25.08.2022).

209. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-XII (у ред. від 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12> (дата звернення: 03.01.2022).

210. Про основні цілі та норми соціальної політики: Конвенція МОП від 22.06.1962 № 117. *Офіційний вісник України*. 2018. № 93. Ст. 3091.

211. Про офіційне тлумачення статей 58, 78, 79, 81 Конституції України та статей 243-21, 243-22, 243-25 Цивільного процесуального кодексу України (у справі щодо несумісності депутатського мандата): Рішення КСУ від 13.05.1997 № 1-зп. *Офіційний вісник України*. 1997. № 20. Ст. 117.

212. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII (у ред. від 14.08.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 29.10.2021).

213. Про підвищення рівня соціального захисту населення: Постанова КМУ від 23.04.2012 № 327. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. Ст. 1184.

214. Про порядок виплати працівникам органів прокуратури України надбавки до посадових окладів у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці: Наказ ГП від 10.02.2020 № 82 (у ред. від 25.09.2020). URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=208530 (дата звернення: 19.11.2022).

215. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999 № 966-XIV (у ред. від 20.01.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14> (дата звернення: 19.11.2022).

216. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII (у ред. від 01.10.2011). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-12/ed20111001> [не чин.] (дата звернення: 11.09.2020).

217. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII (у ред. від 15.01.2011). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-12/ed20110115> [не чин.]. (дата звернення: 11.09.2020).

218. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII (у ред. від 07.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 03.06.2022).

219. Про службові жилі приміщення: Постанова Ради Міністрів Української РСР від 04.02.1988 № 37 (у ред. від 08.06.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-88-п> (дата звернення: 14.10.2021).

220. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010 № 2862-VI (у ред. від 27.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17> (дата звернення: 19.11.2022).

221. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII (у ред. від 15.12.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 31.12.2021).

222. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII (у ред. від 01.08.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12> (дата звернення: 29.10.2021).

223. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991 № 796-XII (у ред. від 01.07.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12> (дата звернення: 11.09.2021).

224. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII (у ред. від 16.11.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12> (дата звернення: 04.12.2021).

225. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI (у ред. від 15.04.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> (дата звернення: 19.11.2022).

226. Про умови оплати праці працівників державних органів, на яких не поширюється дія Закону України «Про державну службу»: Постанова КМУ від 24.12.2019 № 1112 (у ред. від 25.05.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1112-2019-п> (дата звернення: 12.10.2021).

227. Про умови оплати праці прокурорів: Постанова КМУ від 11.12.2019 № 1155. *Офіційний вісник України*. 2020. № 7. Ст. 304 [не чин.].

228. Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів: Постанова КМУ від 09.03.2006 № 268 (у ред. від 26.08.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2006-п> (дата звернення: 19.09.2021).

229. Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників органів прокуратури: Постанова КМУ від 31.05.2012 № 505 (у ред. від

04.03.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2012-п> (дата звернення: 28.07.2020).

230. Пузанова В.В. Вияв гуманізму у випадках припинення трудових правовідносин. *Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі*: зб. наук. ст. за матеріалами VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 18 квітня 2019 року). Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. С. 278-280.

231. Пузанова В.В. Забезпечення психічного здоров'я суддів з метою поліпшення якості здійснення правосуддя. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Хмельницький, 23-30 квітня 2018 року). Хмельницький: ХУУП, 2018. С. 94-97.

232. Рекомендації щодо особливостей організації та порядку роботи органів прокуратури з метою забезпечення їх сталого функціонування, запобігання поширенню серед працівників прокуратури коронавірусної хвороби (COVID-19), належного санітарного стану в адміністративних приміщеннях, дотримання працівниками прокуратури санітарно-гігієнічних норм, затверджені ГП від 08.02.2021. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=210113 (дата звернення: 19.08.2021).

233. Рекомендація № Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 724 засіданні заступників міністрів 06.10.2000. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2000_19_2000_10_6.pdf (дата звернення: 28.08.2021).

234. Ріппа М.Б. Концептуальні засади соціального захисту в контексті теорії загального добробуту. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 38. С. 139-145. doi:10.31470/2306-546X-2018-38-139-145.

235. Рішення Волинського окружного адміністративного суду від 12.01.2022 в справі № 140/13460/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102526512> (дата звернення: 18.02.2022).

236. Рішення ЄСПЛ у справі «Федоренко проти України» (заява № 25921/02) від 01.06.2006 [офіц. перекл.]. *Офіційний вісник України*. 2006. № 39. Ст. 2653.

237. Рішення Одеського окружного адміністративного суду від 22.07.2022 в справі № 540/8545/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105379487> (дата звернення: 30.07.2022).

238. Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 18.01.2021 у справі № 640/1290//20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1290805-21> (дата звернення: 19.11.2022).

239. Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 27.01.2021 у справі № 640/969/20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0969805-21> (дата звернення: 19.11.2022).

240. Рішення у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів): Рішення КСУ від 09.02.1999 № 1-рп/99 в справі № 1-7/99. *Офіційний вісник України*. 1999. № 7. Ст. 255.

241. Рішення у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин 3, 4 ст. 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів): Рішення КСУ від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004 у справі № 1-13/2004. *Офіційний вісник України*. 2004. № 12. Т. 1. Ст. 763.

242. Рішення у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення п. 26 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України: Рішення КСУ від 26.03.2020 № 6-р/2020 у справі № 1-223/2018(2840/18). *Вісник Конституційного Суду України*. 2020. № 3. С. 59.

243. Рішення у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 7, пункту 2 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»: Рішення КСУ від 13.03.2012 № 6-рп/2012 в справі № 1-14/2012. *Вісник Конституційного Суду України*. 2012. № 23. Ст. 888.

244. Рішення у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 2, абзацу другого пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», статті 138 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»: Рішення КСУ від 03.06.2013 № 3-рп/2013 у справі № 1-2/2013. *Офіційний вісник України*. 2013. № 44. Ст. 1583.

245. Рішення у справі за конституційним поданням ВС України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень другого речення частини сьомої статті 43, першого речення частини першої статті 54 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»: Рішення КСУ від 20.12.2016 № 7-рп/2016 в справі № 1-38/2016. *Офіційний вісник України*. 2017. № 4. Ст. 157.

246. Рішення у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 36, пунктів 20, 33, 49, 50 статті 71, статей 97, 98, 104, 105 Закону

України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (справа про гарантії незалежності суддів): Рішення КСУ від 18.06.2007 № 4-рп/2007 в справі № 1-23/2007. *Офіційний вісник України*. 2007. № 54. Ст. 2184.

247. Рішення у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа про податки): Рішення КСУ від 05.04.2001 № 3-рп/2001 в справі № 1-16/2001. *Офіційний вісник України*. 2001. № 43. Ст. 1933.

248. Рішення у справі за конституційними поданнями 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 58, 60 Закону України «Про Державний бюджет України на 2001 рік» та ВС України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пунктів 2, 3, 4, 5, 8, 9 ч. 1 ст. 58 Закону України «Про Державний бюджет України на 2001 рік» і підпункту 1 п. 1 Закону України «Про деякі заходи щодо економії бюджетних коштів» (справа щодо пільг, компенсацій і гарантій): Рішення КСУ від 20.03.2002 № 5-рп/2002 у справі № 1-15/2002. *Вісник Конституційного Суду України*. 2002. № 2. С. 10.

249. Рішення у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України та 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців третього, четвертого пункту 13 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та офіційного тлумачення положення частини третьої статті 11 Закону України «Про статус суддів» (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання): Рішення КСУ від 11.10.2005 № 8-рп/2005 в справі № 1-21/2005. *Офіційний вісник України*. 2005. № 42. Ст. 2662.

250. Рішення у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих

положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1-4, 6-22, 24-100 розділу II Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України): Рішення КСУ від 22.05.2008 № 10-рп/2008 в справі № 1-28/2008. *Офіційний вісник України*. 2008. № 38. Ст. 1272.

251. Рішення у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 32 Закону України «Про Державний бюджет України на 2000 рік» та статті 25 Закону України «Про Державний бюджет України на 2001 рік» (справа про відшкодування шкоди державою): Рішення КСУ від 03.10.2001 № 12-рп/2001 в справі № 1-36/2001. *Офіційний вісник України*. 2001. № 41. Ст. 1863.

252. Рішення у справі за конституційними поданнями МВС України і Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень частини шостої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини сьомої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа щодо права на пільги): Рішення КСУ від 06.07.1999 № 8-рп/99 у справі № 1-16/99. *Офіційний вісник України*. 1999. № 27. Ст. 1342.

253. Рішення у справі за конституційними скаргами Данилюка Степана Івановича та Литвиненка Олексія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини двадцятої статті 86 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII: Рішення КСУ (Другого сенату) від 13.12.2019 № 7-р(II)/2019 в справі № 3-209/2018(2413/18, 2807/19). *Вісник Конституційного Суду України*. 2020. № 1-2. С. 19.

254. Рудницька О.П. Правове регулювання гарантійних виплат проектом Трудового кодексу України. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 180-184.

255. Руженський М.М. Методологічні принципи соціального захисту населення в ринковій економіці. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2012. № 18. С. 47-55.

256. Руженський М.М. Трансформація інститутів соціального захисту населення в транзитивній економіці: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.01. Київ, 2016. 411 с.

257. Свінцицький А.С. Здоров'я населення як важливий чинник державотворення та національної безпеки. *Практикуючий лікар*. 2013. № 2. С. 7-13.

258. Синчук С.М., Буряк В.Я. Право на житло: соціальний вимір. *Університетські наукові записки*. 2021. № 4. С. 47-60. doi:10.37491/UNZ.82.4.

259. Сіроха Д.І. Локальне регулювання як складова правового регулювання трудових та безпосередньо пов'язаних з ними відносин. *Соціальне право*. 2019. № 2. С. 87-92.

260. Скрипитула Я.Є., Кравець І.М. Сутність соціального захисту населення та його складові в Україні. *Економічне зростання: стратегія, напрями і пріоритети*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 12 травня 2018 року). Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2018. С. 21-25.

261. Скрипнюк А.В. Соціально-правовий захист працівників органів прокуратури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. № 9-2. Т. 1. С. 127-130.

262. Соколова О.А. Щодо суттєвих ознак правової категорії «оплата праці державних службовців». *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 4. С. 161-170.

263. Сонін О.Є. Компенсації за трудовим правом України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Сімферополь, 2003. 195 с.
264. Соціальна безпека: теорія та українська практика: монографія / І.Ф. Гнибіденко, А.М. Колот, О.Ф. Новікова та ін.; за ред. І.Ф. Гнибіденка, А.М. Колота, В.В. Рогового. Київ: КНЕУ, 2006. 292 с.
265. Стан психічного здоров'я населення та перспективи розвитку психіатричної допомоги в Україні / Хобзей М.К., Волошин П.В., Марута Н.О., Зінченко О.М. *Український вісник психоневрології*. 2012. Вип. 3 (20). С. 13-18.
266. Стецюк Т.І. Пенсійне забезпечення як складова соціальних гарантій розвитку суспільства. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 1. Ч. 2. С. 149-155. doi:10.35774/econa2020.01.02.149.
267. Сумкін С.О. Норма права як елемент механізму регулювання перевезень пасажирів. *Договірне регулювання суспільних відносин*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 травня 2014 року). Запоріжжя: ЗНУ, 2014. С. 121-123.
268. Татаренко Г.В. «Працевдатність» як складова трудової правосуб'єктності. *Проблеми реалізації прав громадян у сфері праці та соціального забезпечення*: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10 листопада 2019 року). Харків: НЮУ, 2019. С. 277-280.
269. Татарінов Р.В. Особливості правового регулювання захисту трудових прав та права на соціальне забезпечення працівників прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2013. 16 с.
270. Татарінов Р.В. Пенсійне забезпечення прокурорсько-слідчих працівників. *Право і безпека*. 2011. № 5. С. 198-201.
271. Терець В.М. Депопуляція та старіння населення у соціально-економічному контексті. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2009. № 1. С. 92-97.

272. Тимофіїв Р.М. Заробітна плата як один із засобів соціального захисту працівника. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 4-1. С. 104-109.

273. Тимченко Г.В. Розмежування понять «ефективність законодавства» та «ефективне законодавство». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. № 9-2. Т. 1. С. 41-44.

274. Ткаченко І.М. Правове забезпечення соціального захисту ветеранів АТО/ООС та членів їхніх сімей. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки*. 2020. № 4. Т. 1. С. 174-181. doi:10.26661/2616-9444-2020-4.1-25.

275. Толпиго О.Ф., Толпиго Д.М. Досвід імплементації європейських стандартів у національну практику реформування органів прокуратури. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 3 (58). С. 201-207.

276. Топішко Н.П. Теоретичні засади соціального захисту населення. *Наукові записки. Серія: Економіка*. 2010. Вип. 15. С. 288-296.

277. Удовенко О.В. Загальні та спеціальні соціальні гарантії захисту права військовослужбовця на грошове забезпечення. *Соціальне право*. 2021. № 1. С. 121-128. doi:10.37440/soclaw.2021.01.19.

278. Удовенко О.В. Правове регулювання грошового забезпечення військовослужбовців: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2021. 222 с.

279. Управління персоналом в органах публічної влади: навчальний посібник / С.М. Серьогін, Є.І. Бородін, К.В. Комарова та ін. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019. 200 с.

280. Устинов С.О. Співвідношення термінів «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» в законодавстві України. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 90-95.

281. Федчишина К.В. Співвідношення єдності й диференціації в пенсійному забезпеченні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. № 3. Ч. 2. С. 25-28.

282. Фоменко Г.Г. Впровадження моделі оптимізації витрат на соціальний захист працівників як напрям покращення соціально-трудових відносин на підприємстві. *Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Красноармійськ, 20 грудня 2012 року)*. Донецьк: Світ книги, 2012. Т. 2. С. 185-188.

283. Фоменко Г.Г. Джерела фінансування витрат підприємства на соціальний захист працівників. *Економіка промисловості*. 2013. № 4 (64). С. 153-160.

284. Фоменко Г.Г. Формування соціальних витрат підприємств у процесі реалізації соціального захисту працівників. *Економіка промисловості*. 2012. № 3-4. С. 356-360.

285. Фурсова О.І. Реформування органів прокуратури України як частина процесу адаптації національної правової системи до європейських стандартів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4. С. 280-283.

286. Хвесюк В.І. Законодавство України про соціальне забезпечення працівників органів прокуратури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 30. Т. 1. С. 190-193.

287. Хвесюк В.І. Зарубіжний досвід соціального забезпечення працівників органів прокуратури. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 3. Т. 2. С. 28-30.

288. Хвесюк В.І. Правове регулювання соціального забезпечення працівників органів прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2015. 195 с.

289. Хвесюк В.І. Пропозиції щодо вдосконалення законодавства України про соціальне забезпечення працівників органів прокуратури. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 4. Т. 2. С. 37-40.

290. Хоружий М.Є., Гбур З.В. Соціальний захист державного службовця. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13-14. С. 103-109. doi:10.32702/2306-6814.2021.13-14.103.

291. Циганок С.В. Поняття і зміст адміністративно-правового забезпечення діяльності прокуратури України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 135-139.

292. Цимбалюк С.О. Теорія компенсації та компенсаційного пакета. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2012. № 1 (3). С. 83-89.

293. Ціборовський О.М. Здоров'я населення і фактори ризику, що впливають на його стан, як об'єкт управління (огляд літератури). *Україна. Здоров'я нації*. 2015. № 2. С. 13-19.

294. Черноус С.М. До питання про право на відпочинок як природне право людини. *Актуальні проблеми соціального права в Україні*. 2018. Вип. 7. С. 125-131.

295. Честа Д.О. Правові та соціальні засади захисту працівників у випадку масового вивільнення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2016. 205 с.

296. Чижов Д.А. Правовий механізм забезпечення соціального захисту людини в умовах військових конфліктів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2018. 239 с.

297. Чорний Д.М. Організаційне забезпечення діяльності прокурора у досудовому кримінальному провадженні щодо ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). *Правові новели*. 2021. № 15. С. 94-102. doi:10.32847/ln.2021.15.12.

298. Шабанов Р.І. Доктрина зайнятості як складова соціального захисту населення від безробіття: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2015. 418 с.
299. Шалієвська Л.І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави: монографія. Львів: Растр-7, 2020. 196 с.
300. Шахматова Т.А. Теоретичні засади визначення категорії «соціальна безпека» національної економіки. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. Серія: Економіка, право.* 2013. № 3. С. 72-77.
301. Шевцов О.О. Правове регулювання трудової діяльності працівників прокуратури України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Луганськ, 2010. 182 с.
302. Шерстюк Н.С., Соколов А.В. Здоров'я населення України та його вплив на демографічну ситуацію. *Економіка і суспільство.* 2016. Вип. 5. С. 316-319.
303. Шумило М.М. Правове регулювання пенсійного забезпечення державних службовців: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Одеса, 2009. 20 с.
304. Шумило М.М. Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2016. 680 с.
305. Шушпанов Д.Г. Соціально-економічні детермінанти здоров'я населення: монографія. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2017. 878 с.
306. Щодо впровадження заходів з питань забезпечення незалежності прокурорів шляхом вирішення питання належного матеріального забезпечення: Рішення Ради прокурорів України від 14.06.2017 № 4. URL: https://rpu.gp.gov.ua/userfiles/file/050/RPU/Rishennja_RPU__4_pdf.pdf (дата звернення: 14.03.2021).
307. Щодо соціально-побутового забезпечення державних службовців, з якими укладено контракт про проходження державної служби на період дії

карантину, встановленого з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Роз'яснення НАДС від 25.09.2020 № 120-р/з. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/SLUGBOVCJAM/roziasnennia/120-r-z.pdf> (дата звернення: 19.09.2021).

308. Яблоновська Г.Г. Деякі питання щодо регулювання праці жінок та осіб із сімейними обов'язками у трудовому праві України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. № 62. С. 683-690.

309. Яковенко Т.Ю. Деякі питання кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. *Питання інтелектуальної власності*. 2010. Вип. 7. С. 98-106.

310. Яскевич В.В. Административно-правовой механизм реализации прав граждан в сфере исполнительной власти: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.14. Москва, 2005. 24 с.

311. Aleskerova Y., Didenko Y. Analysis of the essence of pension insurance and its place in the system of social protection of the population. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6 (2). P. 9-16. doi:10.30525/2256-0742/2020-6-2-9-16.

312. Anderson C.J., Pontusson J. Workers, worries and welfare states: Social protection and job insecurity in 15 OECD countries. *European Journal of Political Research*. 2007. Vol. 46 (2). P. 211-235. doi:10.1111/j.1475-6765.2007.00692.x.

313. Bilous O., Liutikov P. The concepts and the essence of interpretation of law. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. Vol. 7 (1). P. 139-144. doi:10.30525/2256-0742/2021-7-1-139-144.

314. Damich E.J. The Essence of Law According to Thomas Aquinas. *The American Journal of Jurisprudence*. 1985. Vol. 30 (1). P. 79-96. doi:10.1093/ajj/30.1.79.

315. Decision of the ECHR, case Michael Stretch v. the United Kingdom (application № 44277/98), 06.11.2001. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?library=ECHR&id=001-22058&filename=STRETCH%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM.pdf&logEvent=False> (дата звернення: 21.06.2022).

316. Decision of the ECHR, case Von Maltzan and Others, Von Zitzewitz and Others and Man Ferrostaal and Alfred Töpfer Stiftung v. Germany (applications № 71916/01, № 71917/01, № 10260/02), 02.03.2005. URL: https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_71916-01_001-68660 (дата звернення: 21.06.2022).

317. Dolamore S. Written communication by public servants: A case study on responding with the right words amid challenging contexts at the Housing Authority of Baltimore City. *Journal of Public Affairs Education*. 2021. Vol. 27 (1). P. 96-109. doi:10.1080/15236803.2020.1830668.

318. Hladky V.V. Criminometric analysis of corruption permissiveness and conditions of pricing in corrupt services. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2019. Vol. 26 (2). P.22-34. doi:10.31359/1993-0909-2019-26-2-22.

319. Hladky V.V. Managing an organization on the verge of new dangers to employees' gender safety. *Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22 листопада 2022 року)*. Київ: КУ ім. Б. Грінченка, 2022. С. 111-114.

320. Hladky V.V. The Impact of Welfare State Policies on Social Security. *Creative Space*. 2022. № 11. P. 62-64.

321. Känel R., Princip M., Holzgang S.A., Fuchs W.J., Nuffel M. Relationship between job burnout and somatic diseases: a network analysis. *Scientific Reports*. 2020. Vol. 10 (1). P. 1-6. doi:10.1038/s41598-020-75611-7.

322. Kolocek M. The human right to housing in the 27 member states of the European Union. *European Journal of Homelessness*. 2013. Vol. 7 (1). P. 135-154.

323. Králiková M. Importing EU norms: the case of anti-corruption reform in Ukraine. *Journal of European Integration*. 2022. Vol. 44 (2). P. 245-260. doi:10.1080/07036337.2021.1872559.

324. Leckie S. The Human Right to Adequate Housing. *Economic, Social and Cultural Rights* / Ed. by A. Eide, C. Krause, A. Rosas. London: Brill, 2001. P. 149-168. doi:10.1163/9789047433866_013.

325. Leheza Y., Pisotska K., Dubenko O., Dakhno O., Sotskyi A. The Essence of the Principles of Ukrainian Law in Modern Jurisprudence. *Revista Jurídica Portucalense*. 2022. № 32. P. 342-363. doi:10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-15.

326. Murata C., Hiroshi Yatsuya H., Tamakoshi K., Otsuka R. Psychological factors and insomnia among male civil servants in Japan. *Sleep Medicine*. 2007. Vol. 8 (3). P. 209-214. doi:10.1016/j.sleep.2007.01.008.

327. O platových poměrech prokurátorů, vyšetřovatelů prokuratury a právních čekatelů prokuratury: Nařízení vlády České republiky ze dne 22.04.1992 č. 254 (aktuální znění 01.09.1997). URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-254> (дата звернення: 21.02.2022) [не чин.].

328. O platu a některých dalších náležitostech státních zástupců: Zákon ze dne 31.07.1997 č. 201 (aktuální znění 01.02.2022). URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-201> (дата звернення: 19.02.2022).

329. O prokurátoroch a právnych čakateľoch prokuratúry: Zákon od 28.03.2001 № 154 (dátum účinnosti od 01.01.2021). URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/154/> (дата звернення: 05.02.2022).

330. O prokurátúre: Zákon od 28.03.2001 № 153 (dátum účinnosti od 01.01.2021). URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/153/> (дата звернення: 05.02.2022).

331. O státním zastupiteľství: Zákon ze dne 09.11.1993 č. 283 (aktuální znění 01.02.2022). URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-283> (дата звернення: 19.02.2022).

332. O vyhlášení výše platové základny pro určení platu státních zástupců podle zákona č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů: Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 06.11.2019 č. 296. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-296> (дата звернення: 19.02.2022).

333. O vyhlášení výše platové základny pro určení platu státních zástupců podle zákona č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů: Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 21.12.2020 č. 590. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-590> (дата звернення: 19.02.2022).

334. O vyhlášení výše platové základny pro určení platu státních zástupců podle zákona č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů: Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 13.12.2021 č. 492. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-492> (дата звернення: 19.02.2022).

335. Petrov R., Kalinichenko P. The Europeanization of third country judiciaries through the application of the EU acquis: the cases of Russia and Ukraine. *International & Comparative Law Quarterly*. 2011. Vol. 60 (2). P. 325-353. doi:10.1017/S0020589311000066.

336. Platy ústavních činitelů by měly zůstat stejné jako loni, schválila vláda. URL: <https://www.denik.cz/ekonomika/platy-ustavni-cinitele.html> (дата звернення: 19.02.2022).

337. Polunin O. The Case of Ukrainian Corruption: Phenomenology and Psychological Insides. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*. 2019. Vol. 15 (58). P. 116-132.

338. Razavi S., Behrendt C., Bierbaum M., Orton I., Tessier L. Reinvigorating the social contract and strengthening social cohesion: Social protection responses to COVID-19. *International Social Security Review*. 2020. Vol. 73 (3). P. 55-80. doi:10.1111/issr.12245.

339. Song H., Zhang M., Wang Y., Yang L., Wang Y., Li Y. Effect of Resilience on Stress, Anxiety and Depression in Civil Servants: *The Mediating and Moderating Model*. *Research Square*. 2020. Vol. 1. P. 1-24. doi:10.21203/rs.3.rs-76138/v1.

340. Spasova S., Ghailani D., Sabato S., Coster S., Fronteddu B. Non-standard workers and the self-employed in the EU: social protection during the Covid-19 pandemic: Report 2021.02. Brussels: ETUI, 2021. 51 p. doi:10.2139/ssrn.3802372.

341. Stanovisko Unie státních zástupců ke snižování platů v justici, 07.01.2022. URL: <https://www.uniesz.cz/stanovisko-unie-statnich-zastupcu-k-snizovani-platu-v-justici/> (дата звернення: 16.02.2022).

342. Tatarenko H., Kiselyova E., Tovt T., Yedeliev R., Melnyk T. Formation of labor relations in crisis situations: legal regulation of the EU and Ukraine. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. Vol. 12 (2). P. 79-85.

343. Tatarenko H.V., Barabash I.G., Vapnyarchuk N.M., Omelko I.I. Comparative analysis of social protection models of the European Union and Ukraine. *P.A. Persona e Amministrazione*. 2022. Vol. 10 (1). P. 873-899.

344. Tatarenko H.V., Inshyn M.I., Pchelina O.V., Yamnenko T.M. Experience of Foreign Countries on Exercising Departmental Control over the Activities of Judges and the Possibility of Its Application in Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9 (29). P. 243-249. doi:10.34069/AI/2020.29.05.27.

345. Tatarenko H.V., Kolesnyk V. Gender equality in social and labor relations. *Reality of Politics*. 2021. № 15. P. 44-56. doi:10.15804/rop2021103.

346. Ukraine Refugee Situation (last updated 23.08.2022). URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location?secret=unhcrrestricted> (дата звернення: 25.08.2022).

347. Věra Nováková: «Lidé nám nevěří a dost často ani netuší, k čemu je státní zástupce dobrý. Jsme příliš zvyklí hovořit spolu vlastním jazykem, kterému nikdo kromě nás nerozumí». URL: <https://www.epravo.cz/top/efocus/vera-novakova-lide-nam-neveri-a-dost-casto-ani-netusi-k-cemu-je-statni-zastupce-dobry-jsme-prilis-zvykli-hovorit-spolu-vlastnim-jazykem-kteremu-nikdo-krome-nas-nerozumi-89039.html> (дата звернення: 10.06.2021).

348. Vláda schválila zmrazení platů ústavních činitelů, soudců a státních zástupců na loňské výši. URL: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3424076-vlada-schvalila-zmrazeni-platu-ustavnich-cinitelu-soudcu-a-statnich-zastupcu-na> (дата звернення: 19.02.2022).